1 259

ПОШТАРИНА ПЛАЋЕНА У ГОТОВУ

СМРТ ФАШИЗМУ — СЛОБОДА НАРОДУ!

20 октобар

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЈЕДИНСТВЕНОГ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА БЕОГРАДА

БРОЈ 3 ГОД. I | ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУБОТЕ | БЕОГРАД, 23 ДЕЦЕМБАР 1944 | КР. МИЛУТИНА 6, ТЕЛ. 27-383 | ЦЕНА 20 ДИН.

За нови сјај у граду

Мање фраза

Београд данас говори, предлаже, конферише, критикује. Слободна његова реч чује се на свим скуповима, на трговима, у сменим новинама, на манифестацијама и свечаним приредбама. Заједно са правом да бира своју народну власт и да учествује у раду те власти пружено је, најзад, нашем грађанину и право да каже све оно што мисли и осећа, слободно, несметано. Он то право данас користи све више, навикавајући се на њега.

Дуго смо ћутали или говорили само оно што се СМЕ говорити или што се МОРА говорити. Сувише је дуго било потискивано у нама оно што смо желели да кажемо. То је, можда, разлог што се данас тако много говори, и што конференције трају често по неколико сати. Многи због тога погрешно заузимају непријатељски став према конференцијама уопште и сматрају да је време проведено на конференцијама узалуд изгубљено. Због непотребно дугих и неправилно вођених конференција не треба критиковати и одбацивати конференцију уопште.

Конференције су данас неопходне. Оне су потребне, не само да се обележе главне линије онога што је потребно да се обави, да се укаже на циљ који треба постићи, већ и да се изврши и расподела и организација посла, да се поделе дужности и утврди лична одговорност за правилно и правовремено извршење задатка. Конференција мора да задржи своје границе, у њу не смеју да залутају елементи личнога, она не сме да се прошири на причања и препричавања о стварима које не спадају у дневни ред конференције. Треба одбацити велику множину фраза, које нису од значаја за ток ствари. Фраза је било доста, — зар их нисмо сити? Оне су нам немила заоставштина из времена пре рата, када је китњаста реч била све и када је на њој све и остајало. Конкретни говори, конкретни предлози приликом дискусија, без ситних, безначајних навода биће увек добродошли, јер ће убрзавати ток рада, одузимајући минимално времена.

Научимо се на сажете, језгровите реченице. Имајмо самокритике и запитајмо се пре но што проговоримо: „Доприноси ли чему ово што намеравам да кажем".

Треба знати да је све оно што говоримо данас подлога акцији, која мора да је на првом месту. Одређен предлог, одређено питање, одређен одговор у дискусији, а језгровито излагање при рефератима — то је оно што ће нам донети у времену, а према томе и у резултатима.

Наш цео радни апарат је у покрету, он се из дана у дан све више допуњава, стога ставимо на расположење том замашном раду све наше снаге; постарајмо се, при том, да те снаге, у овоме тренутку, кад је акција неопходна, не крњимо опширношћу наших излагања.

ШТО МАЊЕ ФРАЗА, ШТО ВИШЕ КОНКРЕТНОСТИ — нека то буде наша девиза у овим данима кад се организује и гради.

ЈНОФ И ЊЕГОВИ ЗАДАЦИ

Има још несхватања шта је Јединствени народно-ослободилачки фронт и какви су његови задаци. Таквог несхватања има код грађана, код народно-ослободилачких одбора, а често и код самих одбора Фронта. Има случајева кад народно-ослободилачки одбори сматрају одборе Фронта као своје органе и издају им наређења у томе смислу. Међутим, одбори Фронта нису органи власти, ма да они треба и морају да буду чврсто повезани са влашћу. И све мере које наше власти предузимају одбори Јединственог народно-ослободилачког фронта морају са своје стране потпомоћи на тај начин, што ће их на широким конференцијама објаснити народу, указати на њихову оправданост, позвати на њихово спровођење. Тиме оне постају својина самог народа, а тиме је и успех таквих мера у потпуности осигуран.

Народно-ослободилачки одбори не наређују Фронту да подупре предвиђену меру, али је фронт дужан да и без тога о њој продискутује и нађе најбољи начин за њено спровођење у дело. Интереси целине захтевају да се оспособе предузећа, успостави саобраћај, раскрче улице, поправе куће итд. Фронт је тај који треба да политички припреми масе и мобилише их за извршење постављених задатака. Сами, пак, чланови Фронта морају бити први у раду, први у спровођењу датих мера. И не само то, Фронт треба да даје иницијативу властима и да развија иницијативу самих маса.

Са друге стране Фронт не може наређивати ни грађанима, ни одборима. Он делује убеђивањем и има толико успеха, колико успе да убеди људе у оправданост свога става. У прво време, док још нису постојали народно-ослободилачки одбори по рејонима, у одборима Фронта појавили су се разни отсеци (станбени, социјални и др.) и они су се почели претварати у власт, чиме су изгубили обележје одбора Фронта и престали да буду политичко руководство народа. Тих недостатака из првих дана има у појединим случајевима и данас. При одборима Фронта не постоје никакви отсеци. Они делују као целина, по свима политичким питањима, по питањима изградње народне власти и помоћи војсци на фронту.

Јединствени народно-ослободилачки фронт као општенародна политичка организација треба да руководи целокупним политичким животом народа. Непријатељи народно-ослободилачке борбе, под окриљем окупатора, несметано су радили на разједињавању народа, а многи људи, дојучерашње слуге окупатора, и данас то исто раде, само у другом виду. Они протурају лажне гласине како би поткопали поверење маса у народно-ослободилачки покрет. Настоје да сузбију активност маса и спрече њихову иницијативу. Они настоје да ситне грешке наших власти што више надувају, чиме би их компромитовали у очима народа. Настоје да онемогуће рад на решавању горућих питања. Потпирују и развијају сепаратизам и шовинизам, укратко чине све што слаби јединство наших народа и онемогућава правилан рад на обнови и изградњи наше земље. Један од основних задатака ЈНОФ-а је извлачење народа испод њиховог штетног утицаја. Тај се задатак може постићи широким политичким радом, уздизањем маса, како би оне саме биле способне да воде успешну борбу против својих властитих непријатеља.

И на другим местима осећају се непријатељи и њихов рад. Они очекују да дође нешто „ново", боље рећи да се врати старо. Дрско затварају врата пред онима који купе прилоге за војску и помоћ пострадалим крајевима, не отварају своје радње и избацују раднике из предузећа само зато што су ови активне присталице Фронта, гурају се у одборе, да би у њима роварили и изнутра разбијали Фронт. На сав овакав рад непријатељски, ЈНОФ мора одговорити појачаним радом на јединству наших народа, на раскринкавању ових штеточина и на њиховој изолацији.

Јединствени фронт, чврсто повезан са народом, најбоље осећа његове потребе, а са друге стране зна сву тежину положаја наше зараћене земље и зна шта се може, а шта не може учинити.

Преко њега масе треба да буду упознате са свим тешкоћама. Оне треба да знају пуну истину и само онда ће моћи да учине све на решавању проблема и знаће откуда долазе тешкоће и зашто је потребно истрајати у њима.

Кроз Фронт људе треба васпитавати у једној конструктивној, добронамерној критици, којој је задатак исправљање грешака и пропуста, а сузбијање нездраве критике. Има људи који критикују рад другога, а не виде грешке и недостатке у своме рејону. Изражавају бојазан да ће се усташи извући од одговорности, а не воде рачуна да у нашој средини има људи који ниуком случају не би смели да избегну заслужену казну, да има српских злочинаца.

Десетине правилних мера предузимале су наше власти, а неки људи их уопште не виде и неће да их виде, а критикују ситне недостатке, који се дешавају у спровођењу тих мера. Ти људи злонамерно праве од ситних питања главна, централна питања, да би на њима шићарили и да би компромитовали народно-ослободилачки покрет.

Људе треба васпитавати да првенствено обраћају пажњу на проблеме као целину и да их као такве решавају. Ситни недостаци — пропусти ће се увидети, а на њиховом отклањању Фронт мора најактивније суделовати. Исто тако, нужно је имати поверења да и код других има поштених људи и да и они настоје да раде што боље и правилније. Само пожртвован рад на своме послу учиниће да крене целокупан посао, а најкрупнија питања на тај начин биће решена.

Д. Мутаповић

Помоћ пострадалима — прилог братству и јединству

АКЦИЈА ЗА ПОМОЋ ПОСТРАДАЛИМА ТРАЈЕ ЈОШ САМО НЕДЕЉУ ДАНА

Није увек Босна била пуста, Лика тужна, Банија сиромашна. Није увек Црна Гора била напуштени крш. Није Кордун гладовао. Где су се некад ориле песме и блејала стада, тешко олово окупације притисло је нашу земљу. Партизански одреди, уз помоћ народа, почели су да ослобађају земљу, угрожавају окупатора. Почело је време офанзива...

Као оркан грунуле су оне нашим долинама и клисурама. Палиле су и рушиле, убијале и одводиле. За њима је остајао ужас, глад, пустош. Од плодних њива остајала су згаришта и стрњике, од села рушевине. Народ се заједно са војском повукао у крш и врлети, да оданде напада и омета, да се свети, да крњи и уништава злочиначке окупаторске армије.

Данас је тамо, на тим некадањим ратиштима, преко којих је прешло осам офанзива, преко којих су беснеле хорде непријатељске, гола пустош. Нема крова над главом. Нема хлеба. А синови тих крајева дошли су у наше градове и села. Продрли су храброшћу свога срца и јунаштвом своје мишице. На својим машинкама донели су нам радост слободе.

Сме ли Београд, може ли Београд да остави своју браћу у невољи?

Београд још увек налази енергије у самом себи да се обнавља и поново подиже. Он мора и хоће да нађе могућности да притекне у помоћ крајевима који страдају.

Наши домови су још увек домови. Ми имамо још увек јела, ми имамо постеље, ми имамо одела. Синови пострадалих крајева дали су за нашу заједничку слободу животе, дајмо ми за њих све оно што нам није неопходно. Не жалимо ни за тренутак, не размишљајмо ни за тренутак. Патње трају, зима не чека.

Најбољи наши синови у пролетерским бригадама пронели су кроз нашу земљу, током борбе за слободу, буктињу братства и јединства. Београд прихвата ту буктињу, и чуваће њен пламен, држећи је високо, тако да њена светлост обасјава све крајеве отаџбине. Идеја братства и јединства ће га руководити да у пострадале крајеве пошаље све што може и више него што може.

САОПШТЕЊЕ ДРЖАВНЕ КОМИСИЈЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ЗЛОЧИНА ОКУПАТОРА

ОКУПАТОР ЈЕ БАШ ОД СИРОТИЊЕ одузимао последњи залогај хлеба

Поробити, опљачкати и најзад уништити наше народе — јесте троструки задатак са којим су немачки и италијански освајачи закорачили у нашу земљу, — и ускоро су мислили да су први посао пробљавања свршили, и други посао пљачке приводили ономе крају са којим се пљачка поклапа са трећим послом, послом уништавања народа, јер је окупаторска пљачка већ достигла ону меру кад опљачкани, оголели и глађу исцрпљени почињу да од разних болести гину као што гину од куршума окупатора и ножева њихових помагача.

Убиствена пљачка

Нарочиту планску и систематску **убиствену пљачку** развили су немачки окупатори у нашој земљи.

Нису они само узаптили сва рудна блага наших народа, преузели све банке и фабрике, најважније фабрике демонтирали и однели у Немачку, шуме немилосрдно таманили, жетву са наших поља односили, и тако отели народу главне изворе животних снага, већ су сва стоваришта испразнили, све главне радње опљачкали, текстилну робу, грађевински материјал па и сам намештај из наших кућа у Немачку односили.

Хитлеровски окупатори нису се ни на овоме зауставили. Кад је у нашој окупираној земљи настала несташица свега, кад је настала општа босотиња, голотиња и глад, тајно су међу њима најкрупнији бандити организовали црну берзу, противу које су се ти окорели разбојници званично тобож борили, која је свему подигла цене тако високо да су оне остајале недостижне широким масама народним, које су још црње гладовале и у крајњој беди почеле изумирати.

Пљачка и последњег залогаја из устију

Тад су несрећни људи продавали све из куће да би добавили на селу нешто хране и кришом донели. Али и ту су се хитлеровски окупаторски злочинци досетили како ће пљачком дотући и убити. Они су, под изговором да се боре против црне берзе, наредили својим недићевским агентима да свуда на улазима у градове, по железницама и друмовима одузимају од народа ма колику храну која се код појединаца нађе. Тако се и последњи залогај из устију гладнога народа отимао у корист „Великог Рајха“.

О овој општепознатој чињеници сведочне и материјални докази који су нађени у Недићевом Министарству унутрашњих дела. Полицијски агенти на железницама, бродовима и друмовима пресретали су гладне наше људе, отимали, од њих килограм брашна или кукуруза, последњи залогај из устију изгладнелих породица наших, скупљали сву ту пљачку и преко разних комесаријата и министарстава, уз подробне поименичне спискове опљачканих лица, слали су ту пљачку своме господару, окупатору, фелдкомандантури, немачком жандарму.

Овде ћемо навести, примера ради, шта је и кога је један од тих агената злочинаца, Душан Дујшин, по наређењу немачког команданта Србије, београдске фелдкомандантуре, недићевског министра унутрашњих дела и његових полицијских комесара, опљачкао у извесним возовима који су стизали у београску железничку станицу од 20 маја до 7 јуна 1942 год. и уз подробне спискове опљачканих и опљачканог, заједно са пљачком, послао на надлежност. А у извештајима овог агента злочинца, који сви почињу са:

„Комесару железничке полиције Управе града Београда

У вези постојећег наређења Фелд-командантуре на овдашњој железничкој станици одузете су од ниже наведених лица следеће животне намирнице:“ читамо следећа имена лица, којима је, одузимајући и последњу беду од животних намирница, овај бандит нападао и на сам живот:

20 маја:

Петровић Илинки, домаћици из Краљева, око 2 кгр. хлебног брашна; Николић Стани, домаћици из Краљева, око 2 кгр. сухе сланине; Јовановић Марку, из Београда, око 2 кгр. сухе сланине; Стефановић Миладину, железничком чиновнику из Ниша, око 20 кгр. хлеб. брашна; Др. Арзуманов Рафаелу, лекару из Београда, Кр. Александра ул. бр. 83, око 40 кгр. хлебног брашна; Живадиновић Стани, домаћици, стан Шуматовачка ул. 126, око 3 кгр. пројиног брашна; Влајинић Милану, стан Јованова ул. 27 око 1 кгр. телећег меса; Бланда Јозефу, претседнику општине у Ражњу, око 8 кгр. хлебног брашна; Спасовић Драгославу, земљораднику из Деспотовца, око 2 кгр. хлеб. брашна; Стипановић Јевросими, домаћици, стан Ген. Хорватиновића 46, око 8 кгр. хлебног брашна;

21 маја:

Ђурковић Александру, инж. из Београда, стан Гарашанинова 25, око 8 кгр. хлебног брашна; Крстић Љубомиру, железничару из Ресника, око 19 кгр. хлебног брашна, Нећо Недељку, раднику, стан Краљице Марије 103, око 2 кгр. свињ. меса; Балетић Војиславу, лимару, стан Сазонова 3, око 3 кгр. свињског меса; Лукић Сави, лимару, стан Препоћка ул. 9, око 2 кгр. свињског меса, Инж. Марковић Душану, из Београда, Јована Ристића 7, око 8 кгр. хлеб. брашна; Уклопина Душану, чиновнику, стан Захумска 28, око 5 кгр. хлеб. брашна;

25 маја:

Марковић Зорки, домаћици из Врчина, око 3 кгр. кукуруза; Јовичић Живки, домаћици, стан Донска 2, око 700 гр. масти; Предрагу Лукићу, ученику, стан Призренска 7, око 1 кгр. масти; Глишић Драгутину, раднику, стан Сава—Београд, око 3 кгр. хлебног брашна.

(За време од 26 маја до 7 јуна следује још 76 имена).

Овако пљачкајући и последње залогаје из устију наших изгладнелих породица, окупатори и њихови помагачи су постизали двоструки циљ: 1) да изгладнеле масе, сиромашне наше људе, најљуће своје непријатеље, глађу терају у смрт, и 2) да спроводећи овакву масовну пљачку над најширим слојевима нашег народа, терају вагонима хране у Рајх. На тај мучки начин су ови злочинци тешко погодили најсиромашније и најшире слојеве нашег народа и створили за себе један од најбогатијих, али и најодвратнијих и најзверскијих извора пљачке.

За ово злочиначко дело у Србији, и посебно Београду, као наредбодавци и извршиоци криви су окупаторски команданти Србије генерал **Данкелман** и генерал **Фелдбер**, политички претставник за Србију и Југоисток **Нојбахер**, командант фелдкомандантуре и командант Београда генералмајор **Лончар**, претседник владе „народног спаса“ генерал **Милан Недић**, министри унутрашњих дела **Милан Аћимовић** и **Таса Динић**, шеф јавне безбедности **Драги Јовановић**, шефови железничког и пародродског комесаријата **Жарко Стрегарац** и **Бора Митровић**, као и агенти **Душан Дујшин** и **Миловановић**, звани **„Герман“**.

Државна комисија сматра да сви ови злочинци морају бити строго кажњени за злочине извршене над нашим народом.

Претседник
Др Душан Недељковић, с. р.
Секретар **Др Иван Гргић**, с. р.

ЊЕГОВА СЕНКА

Монтажа Драг. Ђерамилац

СНАБДЕВАЊЕ БЕОГРАДА

КАКО ДА СЕ ОБОРИ СКУПОЋА У БЕОГРАДУ

Организовањем потрошача у задруге избећи ће се превелике цене

За време рата исхрана великих градова претставља увек проблем, од чијег правилног решења зависи живот грађана.

Исхрана Београда с обзиром на његов економско-географски положај потпуно је обезбеђена. Београд лежи у средини најплоднијег дела наше домовине. С југа плодна долина Мораве, — која обилује у привредним и сточарским производима, на истоку велико богатство у стоци и сточним производима, на западу — пребогата Мачва и једним и другим, на северу Војводина, која пружа огромне економске изворе за правилно и јевтино снабдевање.

Дакле, економски не постоји бојазан да у Београду може и у једно доба године настати критична оскудица у намирницама. Додуше, за извесне производе сточарства и живинарства постоје недовољне количине као резултат дуге окупације и војних потреба, али се оне могу савладати рационалним искоришћавањем.

Многи ће се онда од Београђана запитати зашто и поред свега тога у Београду постоји оскудица у најосновнијим намирницама као што су кромпир, купус, зелен, лук, пасуљ, воће итд., а да не говоримо о оним производима које смо ми Београђани почели одавна да називамо „егзотичним“, као што су месо, јаја, млеко, живина.

Саобраћајне тешкоће

Први од узрока, али привремених, јер су саобраћајне тешкоће. Окупатор се није задовољно немилосрдном пљачком за време три и по године окупације, него је, нагнан да напусти нашу земљу, уништио све за собом што би могло корисно да послужи ослобођеној земљи. Саобраћај је од тога највише страдао. Моментано нема могућности да се донесу веће количине намирница возом, али после 10 до 15 дана биће. Осталих превозних средстава није било довољно ни за време окупације, а оно мало што је остало, непријатељ је отерао или упалио. Поред тога порушен је панчевачки мост и на тај начин најбогатији крај скоро отсечен, засада, од учешћа у снабдевању Београда.

Последица тога је страховито неуједначење цена у појединим местима наше ослобођене земље. Док је у Београду свињско месо 7—900, а говеђина 6 до 700, у исто време у Ваљеву, Шапцу, Свилајнцу, Пожаревцу, Зајечару или ком другом месту у унутрашњости цене су 250 до 350 динара за говеђе, а за свињско 400—500 динара килограм. Исти је случај и са поврћем и воћем. Само што је ту разлика у цени још далеко већа. Ако упоредимо београдске цене са оним у Банату, Срему, и Бачкој, изгледаће нам просто невероватно да је тамо кромпир 10—12 динара, купус 6—8, шаргарепа 6—9 динара килограм, јаја 10—15 динара комад, млеко 20—25 динара литар.

Неспособност и несавесност многих посредника

Други од главних узрока за недовољно снабдевање и претерано високе цене јесте неспособност многих наших посредника и њихова похлепност за непоштеном зарадом. Трговина у правом смислу речи има за задатак да робу и продукте са места изобиља допреми у место оскудице. Међутим, неки београдски посредници сматрају да је њихова улога у томе да оно што произвођач или прекупац из унутрашњости донесе преузму — споредно по којој цени продаду потрошачу са зарадом која далеко премаша чак и зеленашки профит.

Земљорадник никада није одређивао цене својим производима, па ни данас, већ су то увек били посредници који су од њега куповали робу и они који су му продавали артикле који су потребни његовом домаћинству. Да је то тако најбољи је доказ она разлика између београдских цена и оних у унутрашњости. Не може се ни претпоставити да месар у провинцији продаје с неком скромном зарадом, али се још мање може веровати да месар у Београду који купи живу стоку у унутрашњости има толико трошкова да месо кошта два па чак и више пута него у месту куповине. Да ли је могућно да кад килограм живе мере говеда стаје код земљорадника 160—200 динара, говеђе месо треба да се продаје по 6—700 динара килограм. Још мање је оправдано да свињско месо буде 7—900 динара, а маст 1100 до 1300, кад се дебеле свиње од произвођача могу добити по 380 до 450 динара килограм живе мере. Ми знамо да су данас трошкови набавке и допреме велики, али се не може ни претпоставити да су они толико велики да поскупљују робу више од два пута. Шта је томе узрок? Огромни профити које данашњи наши посредници себи стварају, не водећи рачуна о широким народним слојевима, о потреби да, кад смо слободни, сваки добије оно што му је најнужније и да је доба пљачки и шпекулација прошло.

Трећи од узрока је лични и чисто сталешки. То је неповерење које се указује новцу. Просто је невероватно да су људи до јуче веровали Недићевом динару, Павелићевој куни, и Хортијевој пенги, а данас сумњају у новац чијим управљањем руководи Народна власт. Они би, изгледа, хтели да обезбеде своје капитале који су често и великим делом стечени за време окупације на тај начин што ће их удвостручити или увишестручити али на рачун широких потрошачких маса. Проблем новца решиће Народна власт, не како то интереси појединаца или појединих сталежа захтевају, него водећи рачуна о државној и националној потреби.

Задругарство може помоћи

Према томе исхрана Београда је обезбеђена.

Његово снабдевање није организовано, али ће се ускоро укључивањем произвођача и његових организација у директно снабдевање београдског становништва уклонити и садањи недостаци и цене свести на ону висину да могу бити задовољене потребе широких маса.

С друге стране организовањем потрошача у задруге, стварањем задруга од оних сталешки и национално свесних посредника избећи ће се превелике цене које сада неконтролисани појединци наплаћују. У том се правцу прилично поодмакло. Појава задружне робе утицала је већ доста на смањење цена, али она није дошла у пуном опсегу до свог изражаја. Још је велика разлика између оних цена које добија произвођач и оних које плаћа потрошач. Буде ли потребно, ограничиће се и цена произвођача, јер када најбољи синови народа жртвују и своје животе, не може се допустити непоштено богаћење људи који мисле да ће вечно важити пословица: неком рат, неком брат.

Д. Милосављевић

ИЗВРШИТЕ СВОЈУ ДУЖНОСТ ГРАЂАНА СЛОБОДНОГ БЕОГРАДА!

СТРАНИЦЕ СЛАВЕ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКЕ БОРБЕ

ХЕРОЈСКИ ПУТ VI ЛИЧКЕ ДИВИЗИЈЕ ДО ПОБЕДЕ

Војници које сусрећемо у Београду припадају јединицама VI личке дивизије. То је била једна од најхрабријих дивизија у току народно-ослободилачке борбе.

Било је то почетком лета 1944 године. Прве капи невине крви попрскале су родну земљу, црни димови са згаришта надвили су се над мирним селима и ваљај уцвељеног народа испунио је никада злочином неоскрнављене лугове и кланце Лике. Шест стотина невиних у Дивоселу, три стотине у Кули, многи животи у другим селима су били прве жртве усташког терора. Али се народ није уплашио. Кроз ојађена села пронео се први охрабрујући глас: „На оружје! Донео га је поносни син хрватског народа Марко Орешковић „Критија", прекаљени борац из шпанске епопеје, јунак побуне на аустро-угарском ратном броду „Сент Иштван".

И плански се приступило организацији устанка. Шапутало се по сеоским раскршћима, ноћу зборови у оближњим шумарцима и средином јула дошло је до коначног састанка у шуми крај Дивосела. Мала је то била снага: 2 карабина, 3 ловачке пушке, 5—6 пиштоља, неколико кубура, 2 бомбе и виле и секире, али је био велики циљ и снажни дух који је те голоруке јунаке сакупио. И планула је прва пушка. Та малена јуначка група напала је око поноћи утврђени гарнизон усташа у сеоској школи. Требало је отети сваку пушку, сваки метак. Прво је уништен стражар и за његовом пушком је похрлило десетак ненаоружаних момака. Један је пао, али га је за то пушка, коју је желео, осветила. И у селу Србу плануле су устаничке пушке и као радосна вест дале храбрости и потстрека целој Лици. Ти дани крајем јула били су дани када је почела слава дивизије. И њих се данас са поносом сећају и празнују.

ПРВИ ДАНИ УСТАНКА

Тако је устанак почео. Ненаоружане групе су крстариле брдима и путевима Лике и сачекивале колоне усташа, нападали их, гинули, добијали и задавали ударце, оружали се, јачали и борили се даље. Рушене су пруге и то без техничких справа; гредама, посеченим бандерама изваљиване су шине, избацивани прагови, ископавани насипи. Главна је акција била: рушити пруге, укочити саобраћај. И успело се. Непријатељ је могао још само да користи поједине добро чуване друмове, све железничке везе биле су испрекидане. У те дане почиње прелажење у Далмацију. Тамо су сачуване гомиле оружја које је југословенска војска побацала. Оружје се добија, купује, често узима у трампу за стоку, крава за пушку на пример. Набављен је први пушко-митраљез. То је била радост за целу Лику. Као на какав хајлук свет је долазио из суседних села по 50 км. удаљених да га види. Народом је струјало окрепљење: „Можемо се борити!" и групе су све више и више пристизале устаницима.

... БАТАЉОН„ БРИГАДА„

Крајем 1941 године већ се стварају батаљони. Почињу прве борбе са Италијанима. Оружани борци не бране само своје село, већ дејствују у читавој Лици, и Срби и Хрвати ступају у редове бораца. Почетком 1942 године почињу борбе и са четницима, који терором сеју раздор између српског и хрватског села. У борби са њима губи батаљон свога херојскога вођу *Марка Орешковића*, али његов борбени дух остаје међу борцима и они га никада неће заборавити, а нарочито Срби, који су га у песми овековечили:

„Беше Марко хрватскога рода
Ал' је маика српскога народа"...

У лето 1943 године батаљон је по броју већ прерастао свој обим и претвара се у бригаду, која носи назив свога вољеног команданта Марка „Критије". У њој се здружују два личка батаљона и по један кордунашки и банијски. Борбе већ добијају облик правог герилског ратовања. Ослобађају се насеља, у Удбини разбијају усташко гнездо, крстари се по Далмацији, упада у Хрватску, код Полије у близини Карловаца односе јуначку победу над надмоћним непријатељем, ствара се слободна територија. Пруга Дрвар—Јајце—Бугојно је слободна и њоме саобраћају возови украшени петокраком звездом. У слободним часовима делују културне секције. Под ведрим небом одржавају се приредбе, неписмени борци поучавају се писању, па се чак и међу народом организују аналфабетски течајеви. Нису ретки случајеви да боси пастирчићи истрчавају пред колоне бораца и заустављају их питањима: „Имаш ли оловке и хартије?" У батаљонима се штампају „џепне новине" и у жудњи за писаном речи, пешачи се из Лике у Босну за пола килограма хартије на којој би требало да се штампа.

... ДИВИЗИЈА

Новембра 1942 године већ постоје 4 личке бригаде и оне се групишу у дивизију. Ослобођена је била читава Лика сем Госпића. У јануару 1943 године непријатељ је, у жељи да једном генералном акцијом уништи главне снаге дивизије, предузео четврту офанзиву. Месец дана водила се огорчена борба за Лику. Ван топлих зимовника, промрзли, гладни, боси, борци су јуначки одбијали непријатељске страховите нападе. Гмеле су личке гудуре од рике италијанских топова, налетали су таласи тенковских групација, за леђима су јуришале четничке банде, а упорни јунаци су од сваког јарка стварали бункер, пуцали из сваког пања, бранили сваку стопу крвљу натопљене Лике. Питало се: бити или не бити? Или се повући у Босну, или изгинути до последњег? А дични синови Лике, Кордуна и Баније су нашли треће решење. Јуришали су на немогуће и ... успели. Пробили су положај непријатеља, код Горњег Лапца, разбили га и у противофанзиви одбили и зазели Грачац. Година 1943 бележи победу за победом. У Далмацији разбијају италијански гарнизон за гарнизоном и ослобађају место за местом. Те године први пут ступају у борбу са Немцима, који нападну код Бихаћа и односе победу. Капитулацијом Италије долази дивизија до огромног плена у материјалу. Топови, камиони, тенкови украшавају се петокраком и под тим знаком одлучују све нове и нове победе у борбама против усташа, четника и Немаца.

ПРОЛЕТЕРСКА ДИВИЗИЈА

За време зиме 1944 Немци својом VI офанзивом од Јајца и Мркоњић Града поново покушавају да нанесу одлучан ударац главним снагама дивизије. Сви напори остају узалудни. Без крова над главом, у снегу, трпећи страшну студен данима и недељама, држали су положаје. Људи су се смрзавали, али су вршили своју задаћу. Напади су одбијени и дивизија се у целости пребацила на сектор Дрвара. Као резултат држања у IV офанзиви, дивизија је добила похвалу од маршала Тита и ускоро највеће признање, које једна јединица може добити: *постају пролетери*. Постају елитне јединице, које су се кроз своје војне успехе показале као најбоље и политички изградиле као најсвесније народно-ослободилачке борбе.

27 маја Немци VII офанзивом настављају своје покушаје. Десанти једрилицама и падобранци специјално обучени за борбу по личким гудурама падају у непосредној близини Дрвара, где се у једној пећини налази врховни штаб и врховни командант маршал Тито. Од Бихаћа су придолазиле непријатељске моторизоване колоне. Ситуација је веома озбиљна. Претила је опасност заробљавања маршала и читавог штаба. У борбу улеће све. Команданти, руководиоци, све је само борац. Сваки војник је старешина и сваки старешина је војник. Болесни херој *Дацина Мајсторовић* скаче из болнице и јури пред Титову пећину. Пред врховним штабом лежи једанаест једрилица. Све се баца у одбрану штаба и Тита. Бомбе грувају, митраљези треште. Борба траје већ два сата. Најзад

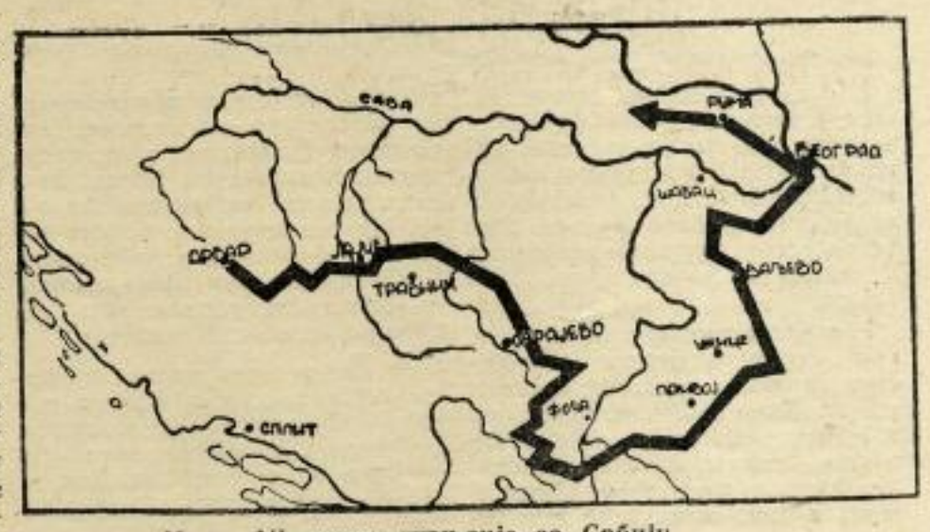

Дивизиски херој Никола Штета

Штаб и Маршал су спашени. Сва архива је извучена. Непријатељ је свој гангстерски покушај платио са преко 500 жртава, а што је најглавније његове кукавичке намере су осујећене.

ПУТ У СРБИЈУ

У јесен 1941 кренула је дивизија из Лике да би славу свога оружја пронела широм целе земље. Тај задатак добила је као најбоља дивизија Хрватске. Средином јула 1944 почео је један од најтежих маршева — марш ка Србији. Не друмовима, не мостовима, већ шумама и брдима, газећи све реке, пробијајући све заседе и препреке кретало се мучно напред, ка братској Србији. Непријатељ је учинио све да спречи продор наших прекаљених пролетерских борбу на Балкану; на свакој реци чекала је заседа, на сваком боку кретао се по који батаљон „Принц Еугенове" дивизије, нарочито сакупљене за борбу на Балкану. На свакој чуки седео је брадати четник, а црне сенке авиона кружиле су над главама Нигде једног дана одмора. Непријатељ је својим моторним колима стизао, престизао, ударао с бока, чела и зачеља. Никада на миру скувати храну. Није се имало хлеба, само печено неслано месо, врло често коњско, понекад и

Марш VI личке дивизије за Србију

свежа планинска трава у данима највећих тешкоћа.

Језив је то био хумор када се говорило: „До врага! Не могу да се сит напасем, сметамиинос", или када се у пентрању по врлетним косама беснело: „Главу ћу му разбити ко ми каже да је туризам леп спорт, треба га законом забранити".

Борци су заморени и исцрпени. Непроспаване ноћи су чиниле да су људи само ако би стали, одмах заспали стојећи. Чак и више, дешавало се да се ко оклизне низ падину по десетак метара, и тамо где падне нађу га како спава, али се ипак пошло напред и само напред.

Наш пут...
Наш живот...
Наш циљ...
Чемерница, Дрвар и Благај,
Купрес, Бугојно, Гламоч,
Малован, Шујица, Ливно...
... Крв лити за народ свој,
Страшно је и дивно.

На Сутјески, у дубоким кањонима чекао их је непријатељ. За леђима са Зеленгоре, долазило је 1200 бандита из „Принц Еугена". Одлука је била: јуриш! Иако изморени, гладни див-јунаци су нашли још толико снаге да у плаховитом налету, за непуних 30 минута, пробију пут својој дивизији. Пут кроз Црну Гору је опет био пропраћен крвавим борбама са деловима шест дивизија које су се повлачиле из Грчке. То је био бој за одбрану 1000 рањених и исцрпених другова, које је требало сачувати до доласка савезничких авиона. И најзад, једне лепе августовске ноћи, прешли су Лим и ступили на територију Србије. После више од 40 дана херојских борби, јуриша маршева и надљудских напора, стигли су пролетери VI дивизије на свој циљ. Многе ноћи непроспаване, много дана без хране, много изгубљене крви из неисцељених рана, могли су поднети само људи — борци, задојени високим идеалима, слободе, братства и јединства наших народа.

И онда је почела борба за Србију. Град за градом, село за селом добијало је из руку VI Пролетерске заставу слободе. VI дивизија се као усов сручила на окупаторске гарнизоне, а на још већи елан, на још већу журбу их је терала помисао да ће се ускоро састати са братском Црвеном армијом. Најзад је дошла битка над биткама — ослобођење Београда. Од Топчидера, па улицом Милоша Великог, лички герилци су темељно чистили бункере, зграде, улице свога главног града. Други њени делови су раме уз раме са руском војском нападали две моторизоване дивизије између Гроцке и Београда и данас само спаљени каравани моторних возила дуж пута показују да се погани непријатељ дрзнуо да гази овом земљом. Београд је ослобођен, но ни ту борци VI дивизије нису знали за одмор. Ослободили су Земун, ослободили Руму и најзад дошле на више но заслужени одмор у Београду.

ШУМАДИНЦИ У ЛИЧКОЈ ДИВИЗИЈИ

Данас је VI Пролетерска дивизија још само по назву остала „Личка". Она је сада попуњена Србијанцима из округа Ваљева, Ниша, Крушевца, Београда, Мачве и припојен јој је најславнији одред Србије, чувена Космајска бригада. Успомена на прошле дане је постала усмена историја, која се пред спавање, у полутами касарне приповеда новим друговима. Ту су међу њима још хероји са Дрвара, Зеленгоре, Сутјеске. Ту је дивизијски јунак и миљеник *Никола Штета*, који је са пет другова у Србу убио стражара испред непријатељског штаба и кроз прозор бомбама побио све официре. Он који је потпуно сам, после два неуспела јуриша на Уви, зашао иза ровова непријатеља, бомбама их растерао и тиме допринео да напад успе. То је он, за кога борбе значе радост, провод и весеље. На његовом примеру учиће се нови војници.

Сада је дивизија на одмору, попуњава се, формира нове бригаде, као на пример, артиљериску. Некада при напуштању Лике, пошло се са два топа, па и њих су у непроходним кланцима уништили. Сада артиљериски одсек, богато снабдевен одговарајућим оружјем из арсенала Совјетског Савеза, држи течајеве за артиљеријске официре и стручно особље.

Пред дивизијом стоје нови задаци, задаци војске која је пронела славу нашег оружја широм света, која ће умети као што је освојила и да сачува тековине Народно-ослободилачке војске.

В. К.

„Данас гладује народ који је три и по године делио, и још више дели последње што има са Народно-ослободилачком војском. Стога ми морамо помоћи том народу, јер помажући њему, дајемо за фронт, помажемо јуначке синове Крајине, Лике, Далмације, Херцеговине, Црне Горе, оне који су заједно са синовима наше храбре Србије и са Црвеном армијом лили крв на тлу Србије — на улицама Београда."

(Апел Одбора града Београда за помоћ пострадалим крајевима Југославије)

Може ли Београд да остави своју браћу у невољи?

ПОД ОКУПАЦИЈОМ

Како су Немци покрали

и упропастили највеће београдско издавачко предузеће

Кад су 1941 године Немци дошли у Београд, један од првих послова био им је да ставе руке на највеће издавачко предузеће Геца Кон а. д., које је баш те године требало да прослави четрдесетогодишњицу свог рада и које је издало око 3.500 књига.

Главног акционара Гецу Кона, као Јевреjина, сместа су ухапсили и после кратког времена убили. Тако су исто убрзо по том поубијали и поморили зимом и глађу и остале акционаре, Конову жену, две кћери и зета, а само предузеће ставили под комесарску управу. За комесара су поставили неког Адолфа Мостбека, бившег књижарског агента из Беча и члана Националсоцијалистичке партије.

У августу 1941 године у Београду је основано једно ново издавачко предузеће под именом „Југоисток" а. д., у којем су били у Управном и надзорном одбору Немци из Рајха То предузеће је средином 1942 године купило од комесаријата књижаре целокупну залиху књига у вредности од око 75,000.000, предратних динара за равно четвртину вредности, дакле за 16,500.000 ратних динара. Том истом трансакцијом прекупљене су и куће у Кнез Михаиловој 12, где се налази књижара, и у Добрачиној 30, где се налазе канцеларије и магазини.

Главни актер тога красног „трговачког посла" и њен главни финансијер, а уједно и главни акционар из „Југоистока", било је централно европско издавачко предузеће „Мундус" у Берлину, које је на сличан начин украло и глајхшалтовало и познато француско издавачко предузеће „Ашет" у Паризу и многа друга по окупираним државама Европе.

Од „Југоистока" намеравали су они да направе централно издавачко предузеће за Балкан, које ће издавати пронацистичку литературу на српском, хрватском, бугарском, румунском, грчком и албанском језику. Баш кад је посао био у највећем току, Црвена армија је почела све ближе ј ближе да надире према Београду и тако већ унапред да омета све њихове тако широко засноване планове.

Да би се пред нашом публиком како тако камуфлирао цео тај лоповлук, узето је у службу неколико Срба који су сразмерно били бедно плаћени. Док је, например, генерални директор Хелмунт Рабе, — Немац, разуме се, примао месечну плату од 100.000 динара, а његова секретарица 30.000 динара „директор предузећа", жалосни Србин Ратко Парежанин добивао је 15.000 динара месечно.

За време свог газдовања у предузећу Немци су издали налог да се има да уништи сва она литература коју су они окарактерисали као марксистичку, масонску, демократску, јеврејску, и југословенско-националистичку, дакле укратко сва напреднија литература. На тај начин они су уништили око 17 вагона или око сто и седамдесет хиљада килограма књига.

Ослобођењем Београда читаво предузеће „Југоисток", као немачки капитал, прешло је у руке државе и сад се реорганизује и претвара у Државно издавачко предузеће федералне јединице Србије, под именом „Просвета". Читавим тим послом руководи књижевник Чедомир Миндеровић, који се нада да ће „Просвета", већ за месе-два нашој читалачкој публици пружити своја прва издања.

Поред издавачких послова којима ће се предузеће бавити, оно ће бити и у Србији главни заступник свих руских издавачких завода.

З. К.

Конац дело краси...

Највећа жеља свих окупираних народа

Окупаторска штампа

ПИСАЛА ЈЕ ОВЕ НЕДЕЉЕ

Пре три године

Немачка Врховна команда може да понуди својој источној војсци конфор рововског фронта, зато што зна са апсолутном тачношћу да совјетске трупе нису способне ни за какву операцију већег стила. („Ново Време", 17 децембар 1941).

Пошто конфора ипак није било на фронту, Немци се сада повлаче према Берлину, где је већи конфор!

Пре две године

Поводом тога што су владини одреди морали, да би увели ред, иступити и батинама, један добронамерни човек се скандализирао и рекао да је ова казна ужасна, јер је закон забрањује... Паметни људи ће то разумети и бити благодарни куражним људима, који нису презали да бране друштвени поредак од бољшевичког налада чак и незаконитим мерама... („Наша Борба", 21 децембар 1942).

Посао је посао. Једни су били кољачи, други батинаши.

*

Ко хоће да победи тај мора да покуша да игру унесе у противнички простор, чак и по цену опасности да непријатељ у једном тренутку, када се не пази, продре и да постигне и један случајни добитак. („Ново Време", 18 децембар: из чланка др Гебелса, објављеног у „Дас Рајху").

Сада се битка води у немачкој земљи!

*

Интелигенција мора да живи за народ и са народом, и ради тога је потребно да се изврши у нашој интелигенцији један процес пречишћавања. (Из говора Вл. Велмар-Јанковића: „Ново Време", 18 децембар 1942).

Пречишћавање је извршено.

*

Петролејски Базен Бакуа, јужно од кавкаског планинског ланца, лакше је освојити, кад градови Тифлис и Кутаис и руске обале на Црном Мору буду у рукама Немаца. На тај начин биће паралисан и совјетски отпор источно од кавкаских брда. („Ново Време", 19 децембра 1942).

Само је Кавказ био тврд орах.

*

Ништа није стајало на путу, да се у бурним данима наша држава нађе уз јаку притку коју нам је немачка драговољно стављала на расположење. Наша држава није имала никаквих територијалних захтева према Немачкој, нити Немачка према нама. Шта више, немачка је желела да се на југоистоку одржи мир... Затим, чињеница је да се Срби и Немци никад нису борили као непријатељи. („Ново Време", 24 децембар 1942).

За немачку притку прихватио се је писац овога чланка. Родољуби су се борили.

*

Зато је и у нашем српском интересу да Европа победи, да се ослободи туђег мешања, да се среди и организује, како би свима својим народима омогућила да се несметано развију и напредују. (Ђорђе Перић: „Српски народ", 19 децембра 1942).

Не само Европа, него и сваки народ се ослобађа туђег мешања. То је највећи интерес и српског народа.

*

Као што ни на мору није важно на ком се месту сукобљавају непријатељске флоте, тако је и у пустињи свеједн да ли немачке и енглеске тенковске дивизије воде борбе код Тобрука или у Триполису. Важно је само то, ко ће најзад задати одлучан ударац и уништити противника. (Из чланка „Ромелова тактика": „Обнова", 19 децембар 1942).

Јадни Ромел! Ни Немци га чак више не помињу. Оно што је важно сада се и догађа.

Пре годину дана

У току ове године припадници националне службе, организоване у тринаест разних група, двадесет седам самосталних чета, дванаест самосталних водова, три баштенске чете и седам баштенских самосталних водова, у укупној јачини од 10.273 обвезника, као и 174 сеоских разних чета са укупно 12.300 обвезника у свом радном билансу за прве две године рада имају 9,323.811 радних часова. („Обнова", 17 децембра 1943).

То је била служба Швабама! А данас би понеки хтео да се извуче од службе своме народу.

*

Немци се сада налазе у дефанзиви, и то је тачно. Док је немачка у дефанзиви, природно је да мање губи у људству и материјалу од нападача, а то је главно. Није важно да ли ће фронт бити на Бугу, Дњестру, Дњепру или Дону. Простор од 100 километара није важан. (Из говора Димитрија Љотића у Вел. Кикинди: „Ново Време", 16 децембар 1943).

Од 100 км. није, али од 1000 км. јесте. Зато је Димитрије Љотић побегао из Београда чак до Беча!

*

Говори се много о новим врстама немачког оружја, које се не употребљава на Источном фронту и поред тога што би могло бити од велике користи. Не употребљава се зато да би могло да буде један користан адут у претстојећим борбама на западу ако до њих дође. (Вегецијус: „Ново Време", 19 децембар 1943).

Тих дана шапутала се у Београду шала: после „авиона без пилота" идуће немачко тајно оружје ће бити пушка без војника!

Soldatensender Belgrad

Извесне тековине народно-ослободилачке борбе, оне које нису најупадљивије, људи су склони да убрзо приме као нешто само по себи разумљиво, да се уопште не замисле над њиховим смислом и значајем. Међутим, у таквим, на око мање важним појединостима наше нове свакидашњице, често се очитују дубоке, корените промене, судбоносне по цео наш народни живот.

У тек ослобођеној земљи, у тек ослобођеној престоници — где се у живом комешању људи, у непрестаним зборовима и манифестацијама, непрекидној вреви и хуци, учвршћују темељи нове државе — многи можда, запљуснути и нагло понесени бујицом новог живота, нису стигли право запазити: како се тај нови живот испољава и преко наших радио-таласа. Многи данас немају довољно времена да слушају радио, јер су, као поштени грађани ове земље, пре свим силама да даду свој удео на њеној изградњи. С друге стране, непријатељи су систематски и код нас, као у целој окупираној Европи, пљачкали радио-апаарте, ретко и драгоцено сретство пропаганде. Несташица делова за оправку још је за добар проценат смањила број употребљивих радио апарата у нашој земљи. Али све те околности су исувише ништавне да би маколико умањиле ванредну важност чињенице: да је Радио Београд 10 новембра 1944 коначно проговорио слободном речи, да је са њега одјекнула химна славенства „Хеј Словени", да је коначно од оруђа непријатељске пропаганде постао слободна говорница, оруђе обавештавања и културе свога народа.

Радио станица једне велике вароши, то је као глас њен и њене земље. По ослобођењу, Београд и Србија чекали су да проговори слободна београдска радио станица, исто тако жељно и нестрпљиво као што се чекају прве свесне речи драгог болесника који је дуго лежао у бунилу и несвести. Брже је од радости закуцало срце свим честитим грађанима престонице кад је први пут кроз улице, кроз станове наше одјекнуло оно:

— Чујте, чујте! Говори Београд!

— Смрт фашизму — слобода народу!

Тај тренутак обештетио нас је за све оне дуге часове кад смо са наше радио станице невољно слушали лајаве гласове разних „обер" и „унтерштурм-фирера", есесоваца, и оне чудне, нама непознате војне феле: „младог београдског стражара"... „Дер јунге Белградер Вахтпостер" поздрављао је сваке вечери своје слушаоце широм Немачке, и преносио пољупце, честитке и „нежне" поруке из Африке, из Грчке, из Украјине... све то зачињено сладуњавом, борделском музиком и песмом која је почињала са:

„Све пролази"...

Заиста, све пролази. И „Солдатензендер Белград", и „млади београдски стражар", који је ваљда чувао капију принца Еугена, шта ли — утонули су у маглене даљине етера одакле им никад више глас до нас допрети неће У давну прошлост за нас су утонули извештаји „из Главног стана Вође Рајха", и једва још можемо да се сетимо салом загушеног, лењог гласа „оца Србије". А фанфаре немачких „зондермелдунга" из 1941 — сад нам се чини да језиво одјекују из дубине векова, негде бескрајно, бескрајно далеко?

Тућао нас је у главу „Солдатензендер Белград", тућао — али без успеха. Ништа нам у глави ни у души не остаде од режања, лавежа и завијања фашистичких паса. Сетићемо се, некипут можда, с историском језом, да је тај чудни „зендер" са три дана класичне, херојске музике обележио руску победу код Стаљинграда. Немачка је са том музиком сахрањивала своје мртве и заробљене дивизије, ми смо у њој слушали победничке звуке слободе која се наговештава, окончање стаљинградске епопеје и почетак триумфалног руског марша на запад. И заиста, када су пре два месеца запраштале партизанске пушке, загрмеле руске „Катуше" — „Солдатензендер Белград" је умукао, као да никад није ни постојао.

Ф. Ф. Т.

Са београдских УЛИЦА

Јавне телефонске говорнице биле су, под окупацијом, забрањене. Један дечак искористио је кабину за киоск.

ЧЛОБОДИ

КРВ ЗА ФРОНТ

Београђани су својом крвљу спасли 1800 рањеника

Много се крви данас лије на нашим фронтовима. Наши је борци не жале, кад је у питању слобода. А непријатељ се још држи у појединим градовима и његове се трупе повлаче још увек нашим главним артеријама у Босни, Хрватској и Словенији. Наша најбоља, наша најдража народна крв, остаје на бојиштима. Иза првих линија фронта превијају се наши рањеници у малим, покретним војним болницама. Непријатељско оружје је опако: ране су тешке... Најчешће је потребно надокнадити изгубљену крв а она може да дође само из позадине, из градова у којима су станице за узимање крви.

Београд има своју станицу за узимање и трансфузију крви у Хигијенском заводу. Њој се пријавило до сада, захваљујући разумевању те преке ратне потребе, око 2000 грађана из Београда и околине, а око 1500 их је већ дало своју крв.

Свакодневно читамо позиве за оне што су се пријавили добровољно. Иако је данас, у несташици јаке хране, мало пунокрвних, одзив је задовољавајући, али не покрива ни издалека потребе. Зато треба подвући да је давање крви нешкодљиво и за оне који нису пунокрвни, јер се количина крви надокнади за три до четири недеље.

Обилан оброк хране добија се после давања крви

Крв се узима од оних који имају 17 па до неограниченог броја година. Занимљиво је да жене лакше надокнађују крв од људи.

У Београду је до сада, у циљу трансфузије, узето око 450 литара крви, отприлике 9 литара дневно. По подацима се види да крв дају највише чиновници, затим радници, сељаци, војници НОВ и ПОЈ, лекари итд. По предузећима највише је до сада дала Народна банка, а радник фабрике авиона „Змај" Тодоровић Божидар дао је до сада већ три пута крв, укупно 1 литар и 4 децилитра. Он се осећа веома добро и сматра да ће моћи својом крвљу да спасе још кога рањеника.

Крв се узима у ампуле, које су изоловане од ваздуха и треба да су од јонског стакла. Узима се количина од 250 до 500 кубика. Крв се подвргава специјалним препарирањима, како би могла да се одржи до 25 дана, у коме се отсеку времена транспортује један већи део на фронт, а мањи остаје за потребе градских болница.

Претпоставља се да је до сада спасено крвљу, коју су дали Београђани, око 1800 рањеничких живота.

При прегледању крви нарочита пажња обраћа се крвним групама, којих има четири (О, А, Б и АБ). Мора се веома опрезно радити, јер није свеједно коју крв рањеник добија. Лекари из Совјетске Русије причају да грешка при одређивању крвне групе у Совјетској Русији повлачи казну до 10 година заточења, пошто таква грешка изазива смрт и карактерише се као убиство из нехата.

Оно што је најпотребније да знамо ми, јер од нас се очекује да ћемо добровољно давати своју крв за рањенике, свакако је чињеница да је узимање крви изненађујуће безболно и да не оставља никакве последице.

У очи давања крви треба узети што више течности а на сам дан давања крви најбоље је нејести ништа, или бар не масно јело.

Београђани су данас свесни својих дужности и одазивају им се све више и више. Велики је број оних који су, прочитавши позив за давање крви радосно рекли:

— Ја и тако немам ништа друго... а крв ћу радо дати!

Па ипак, напоменућемо још једном, да и овај леп одзив добровољних давалаца крви не покрива све наше потребе. Ужасно је и помислити, да, уколико се не одазивамо овој од најплеменитијих акција, свесно осуђујемо на смрт један број наших рањеника, који од нас очекују помоћ. Београђани то неће дозволити.

Ружа Видановић, која је већ дала крв:
— Кад сам запитала да ли су почели са узимањем крви, већ је све било готово...

Преглед крви

Писма уредништву

ГДЕ СУ СРБИ?

Друже Уреднице,

Петоколонаши за све време окупације уверавали су нас у Београду, да су партизани међународни олош, неки Шпанци, Мађари, Арнаути, неки робијаши с коца и конопца, уверавали нас да у њиховим одредима скоро и нема Срба.

Кад смо ми, Београђани, дочекали ту срећу да поздравимо своје ослободиоце, видели смо, да су сви народи Југославије, заједно са Црвеном армијом ослобађали Београд, а међу њима, на нашу радост, било је много врло много Срба: из Србије, из Војводине, из Босне и Херцеговине, из Хрватске и Далмације из свих крајева наше велике отаџбине где Срба има. Јер сви часни способни Срби, ако су само имали могућности и прилике да понесу пушку кренули су у народно-ослободилачку борбу.

Они су жртвовли себе, своје куће, чак и своју децу, јер су и малишане Немци немилосрдно стрељали као таоце, као одговорне за оно што њихови родитељи раде.

Многи од наших бораца — помислите само на Крагујевац и Краљево — вратили су се на згаришта или што је још горе у мртве, пусте куће.

Али јављају се данас поново гласови оних истих петоколонаша. И шта они говоре?

Као што су раније тврдили да међу партизанима нема Срба, сад имају образа да говоре:

— Зар не видите тај паклени план наших партизана? Сви Срби треба да изгину. Само су Срби у народно-ослободилачкој војсци. Само они треба да гину.

Има ли некога ко им верује? Нисмо им веровали ни онда кад нисмо могли очима да видимо и ушима да чујемо, још мање верујемо сада када поред нас с машинкама маршују синови свих народа Југославије.

Ми знамо шта је слобода, ми се радујемо што ћемо кроз њу остварити демократију, али ми мислимо да не треба демократију и слободу дати онима који хоће да је искористе за подмуклу борбу против онога што нам је свима најдраже, а то су интереси наши у надчовечанским мукама рођене демократске и федеративне Југославије.

ОНИ И МИ

Драги „20 октобре",

Ово хоћу да кажем. Скоро сви ми, колико нас има у Београду, заборављамо то да је фронт још у Срему и мислимо, ако је Београд ослобођен, све је ослобођено, мислимо да је готов рат и све треба да буде добро као што је добро онда када је мир, па и боље. Рат још траје. Наша деца, наша најбоља деца, боре се, муче се, животе своје жртвују само зато да што пре буде готов рат и да мир настане, поштен и добар мир. Леже они у блату или на мразу, а када их рањене носе, метну их на сламу. Они су наши јунаци. Они се не боју за себе, они се боју и пате за све нас. А ми у Београду када легнемо на вунени душек и покријемо се јорганом и ћебетом, и главу ставимо на перјани јастук, бунимо се још што немамо топлу пећ.

А због чега је немамо? Зато што су нам Немци саобраћај уништили, због тога што немамо довољно радне снаге за утовар и истовар, због тога што су они највреднији, најзаслужнији изгинули, заробљени, или отишли у војску да рат окончају и нас спасу свих фашистичких и ратних зала, а нас је остало мало да сва посао урадимо, па и ти који су остали више воле да се некако извуку, да забуше, а слободу, мир и срећу да добију на тањиру.

То је срамота. Ја сам стар. Имам већ 67 година, али ћу помоћи и помажем где год могу и кад год могу да не будемо робови и да ми нико не може пребацити да за слободу ништа нисам допринео. И поцрвеним увек када на улици, у радионици или у кафани чујем речи „они" и „ми". Који „они"? Ваљда „ми"? Они, то су Немци, то су фашисти, а ми, ми смо сви који волимо слободу, који волимо свој народ, који нећемо и не желимо да будемо робови, па зато ни забушанти. Јер будемо ли то хтели и желели, тешко нама свима. И онима који кажу „они" и нама који кажемо само „ми".

Београђани! Патње трају, зима не чека. Будите спремни да помогнете опустошеним крајевима!

*

Београђани треба да даду ону помоћ пострадалим крајевима какву су они заслужили и какву очекују од главног града Југославије.

Београдске слике

Боноскопска каса. Пред њом малишан: пионир. Он једва чека да види филм о храбрости дечака, његових вршњака, из далеке, а тако блиске, Совјетске Русије. Зато он нестрпљиво скакуће с ноге на ногу, вадећи из џепа ситнину за биоскопску карту. Најзад, све је на стаклу касе. Касирка пребројава:

— Недостаје још 10 динара...

— Како?... Зар...

— Десет динара за пострадале крајеве...

Малишан тренутак размишља, а онда, озарена лица, доноси решење:

— Још десет динара немам, карту не могу да узмем, — али могу ли да оставим десет динара за пострадале?

*

Београдским улицама хучи кошава. Она односи комаће са скорих рушевина, лупа одлепљеним плеховима. Хладно је. Али како су присне и топле безборјне заставе којима она лепрша и трза. Хиљаде застава са црвеним петокраким звездама! Свуда црвене звезде. То је наша звездана садашњица. Она лепрша и силним замахом ковитла кроз наш град, односећи остатке прошлости и рушевина, уз ви јорење нових амблема и знакова, који нас воде у срећнију будућност.

*

— Хајде, друже, да свратимо на чашицу ракије и режањ сланине...

— Не могу, журим, а и не смем масно...

— Гле! Откада то?

— Само данас. Идем да дам крв за рањенике... Можемо сутра на чашицу...

*

Рано, магловито јутро. Петлови из подрума београдских јављају зору, која ниче иза крвова предграђа, иза фабричких димњака.

То није више јутро језе и страха. Окупаторска чизма не шкрипи више по нашој калдрми. Зато буђење није више суморно. Јутро подиже човека на ново прегалаштво.

И док улицама звече прва кола и први трамвајци шкрипе, полазећи на своје линије, громко се ори песма омладине која започиње свој дан пун активности:

... наша биће земља цела,
да нам живи, живи рад!

*

На углу глатке, очишћене улице стоје два човека.

— Што ми је нешто мило кад погледам низ улицу...

— Зашто, што је чиста?

— Наравно.

— Па била је чиста и пре рата...

— Јесте, ал данас ми је некакако чистија... И зато што сам је ја чистио, а и иначе... Прочистила се свакојако...

КАКО СЕ КАЖЕ — КАКО СЕ ПИШЕ

Реон или рејон?

У последње време реч **рејон** — захваљујући похвалној делатности рејона ЈНОФ-а Београда — јавља се често у свима новинама. И увек се различито пише: и **рејон** и **реон**. Шта је правилно?

Реч није наша него француска. Стране речи треба писати ћирилицом што је могућно приближније изговору по томе страном језику. Французи ту реч пишу гауоп и читају отприлике **рејон** (последња два слова чине назални глас). Према томе, кад смо већ напустили српско хрватску реч **одељак**, треба писати само **рејон**, а не **реон**. Ово друго, погрешно писање, дошло је свакако отуда што у нашем језику немамо групу самогласника **ео** без потребе да се гуши зев (бео, цео, сео), па је сличавањем с тим речима почела и реч **рејон** да се пише **реон**.

Слободна трибина Ј.Н.Офа

ДА ЛИ СЕ КОНФЕРИШЕ СУВИШЕ?

У овој рубрици доносићемо мишљења активиста ЈНОФ-а Београда о свим питањима која се постављају пред рејонске одборе Јединственог народно-ослободилачког фронта Београда.

На крају ове ударне недеље 9 децембра одржана је конференција свих секретаријата НОФ-а улица, установа, предузећа, УСАОС-а и АФЖ-а првога рејона.

Приликом подношења извештаја ударника један од другова је изјавио да у њиховој улици П. није одржана ниједна политичка конференција, јер су сматрали да је много важније радити него одржавати конференције. Затим је истакао да је било много радне снаге за раскрчавање улице, али да посао није могао бити обављен с потпуним успехом, јер се није имало довољно техничких средстава.

Ово није усамљен случај да се с подцењивањем говори о значају политичких конференција. Цело питање постаје у толико интересантније што се оваква мишљења већином чују од добронамерних грађана, који често упорно бране гледиште да се у ослобођеном Београду претерало с конференцијама.

То, међутим, није тачно. Не сме се заборавити да се у Београду већ више од двадесет година није смела јавно чути истина и да се врло ретко могла чути. За време окупације већ рђаво стање још више се погоршало. Преко радија, у биоскопу и позоришту, кроз штампу и пропагандне говоре могла се чути само лаж и клевета о Народно-ослободилачкој војсци и братској Црвеној армији.

Један од првих задатака данашњих политичких конференција је да упозна грађане с правом истином о нашој херојској војсци, о тековинама и циљевима Народно-ослободилачког покрета, решењу нашег националног питања, дичној Црвеној армији и другим приликама у С.С.С.Р. Да разголити лажи и клевете наших непријатеља и да тиме створи повољније услове за рад и обнову наше земље.

Истина и конференције морају бити на висини, ако се жели да буду корисне и поучне. Али, на први поглед и неуспела конференција није за подцењивање, јер и на њој се науче многе ствари, ако ништа друго, а оно како не треба држати и водити конференције.

Нетачно је да конференције ометају конструктиван рад. Напротив, оне му дају прави смисао и значај. Тек онда, кад је рад прожет расправљањима и критиком, он добија своју праву друштвену вредност.

Да је на почетку ударне недеље одржана конференција свих грађана улице П. и да су се упознали са задацима који се постављају целоме рејону у току ударне недеље и напосе њиховој улици, сигурно је да би с много више успеха био окончан рад на раскрчавању и чишћењу улице. Не би се могло десити „да је било и сувише радне снаге, а премало техничких средстава", јер би другови и другарице на првој конференцији поставили питање набавке потребног броја техничких средстава.

Затим, да су се у току ударне недеље одржале једна до две конференције и на њима поред расправљања о економском и политичком значају рада грађана улице П, продискутовало о новим техничким, политичким и другим проблемима а у циљу њиховог отклањања, сигурно је да би се постигао за оно време највећи могући успех.

Али конференције нису само нужне ради савлађивања техничких потешкоћа у раду, него и зато што рад тек кроз конференције добија свој прави смисао, своју друштвену вредност.

На конференцијама грађани сазнају зашто раде, за кога раде, од колико је друштвеног значаја посао у питању и т. д. Уче се како треба и како не треба радити. Активним учествовањем у демократским самокритикама добијају још већу вољу за правилним радом, јер постају живи сведоци новог и бољег времена које настаје за наш народ. Сазнају ко нам је пријатељ а ко непријатељ. Изграђују се политички и постају способни да у најкомпликованијим ситуацијама заузму становиште које најбоље одговара економским, социјалним, културним и политичким интересима народа. Престају да буду роботи и постају политички свесни грађани, који знају шта хоће и зашто раде. Добијају све већу и већу вољу и љубав за друштвено користан рад и после конференција одлазе на посао с песмом, освежени добронамерном критиком и обајшњеним циљевима њиховога рада с одлуком да у будуће сврше двоструко више посла него раније.

Ето због чега је погрешно становиште друга ударника из улице П. у Београду, не само да није претерано с конференцијама, него се оне још увек не одржавају у довољном броју, те их је стога потребно повећати. Јер само кроз конференције рад постаје пријатан и драг, а за друштво и народ даје највећу корист.

Др М. Бесаровић

Закључена је Ударна недеља . . .

Ударнички рад београдских рејона

дао је задовољавајуће резултате

Закључена је ударна недеља. Њу је објавио осми рејон, остали су је прихватили. Ударнички рад није почео једновремено, али је свуда жив и резултати су више него задовољавајући. Показало се да Београђани умеју раде. Показало се да воле свој град, а исто тако, да имају разумевања за све акције које се заједнички предузимају, чак и онда кад су те акције покренуте, не у корист самих грађана града, него у корист војске или грађана читаве државе.

У ударној недељи учествовале су и жене и омладина и вредно је истаћи да је у многим рејонима баш омладина била покретач свих акција и да је она својом предузимљивошћу, дала импулс и пример. Уз песму чишћене су улице, румених образа, од одушевљења, агитовало се за давање крви, сакупљане су смучке и вуна, све у заједничкој радости што је најзад дошло време кад се несметано може радити и кад је тај рад опште користан.

Многи рејони су продужили свој ударнички рад. Они га неће у оудуће напустити, све док то буду захтевале потребе Београда и потребе читаве наше земље.

Примери за углед

Градском одбору, који води акцију прикупљања помоћи за пострадале крајеве наше земље, пристижу прилози са свих страна. Поред наше омладине која се је сва посветила тој акцији и одбори ЈНОФ-а и друга удружења одговорила су позиву градског одбора својим прилозима. Тако су ових дана приложили одбор ЈНОФ-а Повереништва финансија 15.000.— дин. Савез наб. задруга држ. службеника 25.000.— дин. Ратни инвалиди 50.000.— дин. Дрварска задруга „Зеленгора" 19.000.— дин. и много другог материјала.

ОБНОВА ЈЕДНОГ КРАЈА БЕОГРАДА КОЈИ ЈЕ МНОГО СТРАДАО

Најпре бомбардовање 6 априла од стране Немаца, па онда сурепа окупација, бомбардовања пред ослобођење и, најзад, уличне борбе, — све је то допринело да Београд сасвим измени свој некадашњи лик. Сви су крајеви страдали. Међутим, највише је, по свему, био погођен Дорћол, то јест данашњи трећи рејон, због тога што се налази поред Дунава и што је у њему знатан део индустрије.

Последњих шест месеци, кад су учестале ваздушне узбуне, живот на Дорћолу скоро је сасвим замро. Радње су разлупане, куће многе порушене, свет се разбежао, раселио. Изгледало је као да овде није никад било живота.

Кад су настале уличне борбе за ослобођење Београда — опет је Дорћол био на мети. Наша народно - ослободилачка војска ослобађала га је улицу по улицу, уз непрекидне и крваве борбе, а Немци су, у току тих седам дана, безобзирно палили и рушили све у повлачењу. Према подацима одбора Н.О. овог рејона непријатељ је упалио близу стотину кућа.

Највише је, ипак, била погођена Војна одећа, у којој је било смештено око сто вагона разне робе: готовог одела, рубља, чарапа, обуће и дувана. Немци су знатан део робе извукли, а затим су обили магацине и настала је пљачка, да би најзад дигли један део зграде у ваздух.

Сада се овај крај Београда, под руководством реонског Н.О.Ф.-а и народно-ослободилачког одбора, подиже и опоравља од ратних недаћа. Свет се враћа својим кућама, радње се отварају, пијаце су поново оживеле. Проради ће су већ и многе фабрике које нису биле сасвим упропашћене. Проради ла је, на пример текстилна фабрика браће Бешевић, фабрика трикотаже „Елка" такође обнавља рад, а индустрија сапуна „Јасна" исто тако већ ради за војску. Поред Електричне централе, која је прва донела радост светла Београђанима, настоје и остала индустријска предузећа да приону на посао обнове.

У свима овим предузећима окупљају се радници који су већ организовали своје Народно - ослободилачке одборе.

У кратко, обнавља се привредни живот.

ЈЕДНА НОВИНА КОЈА ЋЕ ЗБЛИЖИТИ ЉУДЕ

УЛИЧНИ И КУЋНИ ОДБОРИ НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ФРОНТА

Кућни и улични одбори Ј.Н.О.Ф. су сасвим нова појава у нашем јавном животу. То су последњи огранци Јединственог народно-ослободилачког фронта Србије као опште политичке организације нашег народа. Као политичко тело они стварају потребне услове за што правилнији, бржи и правичнији рад народних власти. Њихов је задатак старање и брига о економским, културним и политичким потребама чланова. Они пред народним властима тумаче жеље и интересе својих грађана, обавештавају чланове о унутрашњој и спољно-политичкој ситуацији и итд.

Раније, за време бивше Југославије и под окупацијом, било је правило да се грађани једне улице, па чак и становници исте куће не познају. А ако су се и познавали то је било тако слабо, да једни о другима нису могли да кажу поближе објективно ни неколико речи. Сваки је живео за свој рачун и није га се тицало какви су му суседи, па ни најближи. Да ли су то били способни столари и инжењери, физички и интелектуални радници; каква им је била стручна спрема; да ли су то били политички и морално честити и неискварени људи; да ли су били коцкари и пијанице или вредни и радини домаћини; добри родитељи и брачни другови или не итд. То све није било тако важно, јер од међусобног познавања становника једне куће и улице није ни зависило да ли ће Јанко или Марко радити овај или онај посао. Много је било важније у каквим су пословним, политичким, родбинским и пријатељским односима стајали Јанко и Марко с онима који су били надлежни да им повере вршење тог или оног јавног службе.

Кратко речено, није зависило од средине у којој се живи шта мисли о појединцима, него од пословних, политичких, родбинских и пријатељских веза, па је зато и обраћана много већа пажња „корисним" познаницима него најближим „неинтересантним" суседима.

Данас, у ослобођеном Београду кад се образују прве народне власти, које настају, слободним демократским учешћем и избором свих честитих грађана настају велике тешкоће услед недовољног међусобног познавања. Јер, ако треба да неко буде изабран и да му се повери одређена дужност, онда је неопходно и да га познају они којима је дато право избора.

Помагање народне власти

Оснивањем јединствених народно-ослободилачких фронтова појединих улица и већих кућа пружа се могућност грађанима да се међусобно упознају на заједничком раду.

Али не само што се кроз ЈНОФ улица и већих кућа грађани упознају и у стању су да најспособнијим и најпоштенијим поверавају одговарајуће послове и дужности него су и сигурни да ће и сва питања и проблеми у њиховој кући односно улици бити најбрже и најправичније решени. Они као политичка тела обезбеђују потребне услове за правилан и брз рад народне власти.

Тако, на пример, кад се постави питање снабдевања огревом, одбор ЈНОФ једне улице, на основу тачно прикупљених података преко својих чланова, омогућава рејонском народно-ослободилачком одбору, као органу власти, да изврши правичну деобу огрева.

Или, на пример. Отсек за социјално старање НОО некога рејона одлучи да подели милион динара породицама које немају никаквих средстава за живот, а немају способних чланова за рад. Одбори ЈНОФ сваке веће куће, односно улице дотичног рејона доставиће спискове поменутих самохраних породица и помоћ ће бити брзо и правично подељена.

Ако се, даље у рејону поведе акција за убирање прилога у новцу и у стварима било за рањенике, обданиште или неку другу хуману сврху, онда ће се постићи потпун успех једино ако тај посао буду свршавали одбори ЈНОФ улица и већих кућа.

Тако ће исто преко одбора ЈНОФ улица и већих кућа бити најправилније решено питање радне снаге, добровољног давања крви, прикупљање скија и многих других проблема у сваком поједином рејону.

Прилика за сарадњу свих поштених Београђана

Многи добронамерни Београђани још увек стоје по страни обнове Београда, а хтели би и вољни су да допринесу нормализовању живота у престоници. Лутају, распитују се, како ће и на који начин...

Проблем је у суштини врло прост. Сви треба да ступе у народно-ослободилачке фронтове својих кућа и улица и тамо ће добити, према својим способностима, одговарајуће послове.

Не сме се, исто тако, заборавити да су оснивањем одбора ЈНОФ улица, и већих кућа позвани на сарадњу сви честити и поштени грађани Београда, без обзира на пол, године старости, занимање, образовање и материјално стање и да постоји опасност за оне, који и даље остану по страни, а немају оправданих разлога, да се сами искључе из средине свога народа.

М. Б.

На дан уочи Нове године слободе београђани ће се одрећи свога хлеба у корист пострадалих

На састанку рејонских руководилаца Одбора ЈНОФ-а Београда, одржаног 18 о. м. под претседништвом друга Мутаповића, изнет је на дискусију предлог III рејона, да се сваки Београђанин одрекне свог једнодневног оброка брашна у корист пострадалих крајева наше земље, а у духу сабирне акције за пострадале, која је сада у току. Пошто је предлог свестрано расмотрен, одлучено је да се он изнесе пред грађане свих 16 рејона на широким рејонским конференцијама. Уколико се предлог прихвати од стране свих грађана града Београда, а ми у то верујемо, — јер нови Београд све више доказује да достојно носи назив главнога града Југославије, — у пострадале ће крајеве отићи око 8 вагона брашна, добивеног из братске Совјетске Русије.

Пао је предлог да се Београђани одрекну свога хлеба на дан 31 о. м., последњег дана у години. Нека тај дан буде празник нашег лишавања и залагања за оне којима је данас потребније од нас. У очи Нове Године, која ће, за народе Југославије бити боља и срећнија, нека и то буде скроман поздрав нашој браћи у пострадалим крајевима.

Покажимо да волимо све народе Југославије

књижевност · уметност · наука

РУСКИ ЈЕЗИК
ТРЕБА ДА УЂЕ У СВАКУ ШКОЛУ И КУЋУ

Руски језик је саобраћајни и културни језик на најважнијем подручју будућности, на големом евроазијском простору од Брест-Литовскога до Владивостока. Али га знају и уче и преко тога подручја, у словенским земљама: Пољској, Чехословачкој, Југославији и Бугарској. Ни други оближњи народи, Финци, Мађари и Румуни, не могу остати равнодушни према вредностима које им доноси руски језик и руска култура. Наука, књижевност, музика из Совјетскога Савеза зраче на све стране, не само по Европи, него и преко мора и океана.

Природно је, дакле, што у нас Срба, тако блиских по језику, схватањима и традицијама словенским народима Совјетскога Савеза, постоји жеља за знањем рускога језика и за свим вредностима које тај језик носи. Та тежња је одвајкада и ишла је понекад до утапања у руско море.

У осамнаестом веку српски писци пишу једним вештачким језиком који се у другој половини тога столећа све више приближује тадашњем руском књижевном језику. Затим је дошла Вукова реформа, али руски језик остао је и даље драг и присан нашим писцима. Ко би данас веровао да *виновник, дозволити, известити, изјаснити се, наслов, непогода, околност, одважан, определити, ословити, отмен, поборник, погружен, посетити, приметити, скроман, тронут, ужас* итд. — нису наше народне речи, него позајмљене из рускога. Руска библиографија у две свеске, коју је објавила Академија наука, сведок је највећега интересовања наших преводилаца и читалаца за руску књижевност. Толстојев „Рат и мир" преведен је у Срба и Хрвата пет пута, а Пушкинова „Капетанова кћер" осам пута.

Па ипак, мора се признати да је око свега тога било више љубави него система. Руски су знали и учили наши просветитељи осамнаестога века, па је у доба романтизма запуштен. Обновила га је седамдесетих година социјалистичка омладина око Светозара Марковића. Затим је после обнове срдачних веза с Русима под владом последњега Обреновића уведен у два највиша гимназиска разреда, али није било довољно добрих наставника. Нешто озбиљније учило се по богословијама и учитељским школама. Да универзитету, и поред првокласнога уџбеника (Кошутићеви „Руски примери") није било нарочитога успеха, јер студије рускога језика нису имале примене у наставничкој служби.

Забрањене симпатије

После рата 1912—1918 учење рускога језика не само да је било запуштено, него чак и ометано. Наша реакционарна спољна и унутарња политика гледала је у интересовању за руску културу и руски језик симпатије за Совјетски Савез.

Руски речници и граматике, руске студије биле су све ређе; књиге из Русије тешко су добављане, а нова руска упрошћена азбука забрањивана. Ђуровићев „Словар руско-сербско-хрватски с граматикој рускаво језика" био је субверзивна књига, а за сјајну антологију српских народних песама, објављеној у Москви 1933 под именом „Сербски епос" са ванредном студијом о српским јуначким песмама Н. Кравцова, знало је у нас свега неколико научника, иако је Кравцов на читавих двеста страна дао нове погледе на нашу поезију.

Наставници и уџбеници

Данас, у часу кад се ослобађамо и од непријатеља и од реакције, погодна је прилика да накнадимо оно што смо пропустили. Треба прегнути да се у нас рашири знање рускога језика бар онолико колико се зна француски и немачки. Има за то начина. Ту су најпре школе, средње и стручне, у које би се место немачкога могао завести руски језик већ у малим разредима. Поред школа, расадници рускога језика могу бити народни универзитети и омладинска удружења по свима већим местима.

Додуше, за тај посао потребни су наставници и уџбеници. Они не ничу преко ноћ, али за први мах ваља све професоре и учитеље, који знају руски, ослободити других послова ради овога, а затим, једним курсом оспособити и друге образованије људе, који знају тај језик да би га могли предавати. Једна почетница рускога језика за први ступањ, једна читанка са граматиком за други, а Кошутићеви „Руски примери" прештампани новом азбуком за завршни ступањ — биће довољни уџбеници. Томе ваља додати и један солидан речник, проширивши Ђуровићев.

Доцније ће тај план бити проширен, кад наш универзитет пошље у народ неколике генерације предавача рускога језика и кад класична и савремена руска књижевност и мисао заузму своје право место у нашој школи и кући.

Б. Ковачевић

„Најезда" драма у четири чина
од Леонида Леонова

Сцена из „Најезде": Фајуњин, Ана Николајевна и Таланов (Милан Вујновић, Дара Милошевић и Н. Поповић

Лекар Таланов и његова кћи Олга (Никола Поповић и Ивка Кропш-Рутић)

Београдско Народно позориште почело је сезону руском драмом „Најезда" од Леонида Леонова, обележавајући почетак свога рада у слободи. „Најезда" је дело руског писца, али како је лепо рекао у своме поздравном говору Милан Предић, управник Народног позоришта, „Најезда" је исто тако по својој садржини и наше дело, јер све што је преживео руски народ под окупацијом преживео је и наш народ.

Средина у којој се дешава „Најезда" мала је, један руски градић, али се види у њему цела Русија и сви Руси. Леонов није сликао драму у две боје, црно и бело, већ је дао велики број личности и велику скалу осећања, карактера, и дао пресек средине у којој живи много разних људи. А догађај као што је окупација даје могућност да се у правој светлости покажу разни карактери, да се покажу и људи и нељуди.

Главна садржина „Најезде" је борба племенитих људи са окупатором и онда кад је битка готово изгубљена на војничком пољу. Главна личност те борбе је Колесников, који је по налогу Партије остао у окупираној области да поведе народ у борбу. С њим је и Олга Таланов и многи други. Али поред њих је остао и водио борбу на свој начин лекар Таланов, који добија из сцене у сцену све узвишенији лик, јер његов отпор претставља човека, који воли своју земљу, а дубоко презире непријатеља. Ту је поред њега и дивна личност Демидијевне, старице која има своју филозофију живота, просту и једноставну, али која је у своме отпору величанствена, јер зна јасно да разликује добро и зло, пријатеља и непријатеља. Она није таква само у односу према Немцима, већ и према блиским људима које воли, према Фењи и Аниски. Ту је и Фења, човек који је у животу залутао, чинио зла својој породици, друштву, али који у себи још носи, поред свега, — човека. Под окупацијом, пред зверством, које су Немци учинили над малом, „смешном" Аниском, у Фењи се буди човек и Фења постаје борац, храбар, неустрашив — борац који има циљ у животу и који се не боји да умре. Фења је један од најбоље нианс ираних личности у комаду, јер док су сви већ по своме ставу и карактеру напред одређени, Фењу тек догађаји имају да уобличе. Фајуњин је бивши човек, некада је био трговац, па је лутао двадесет пет година, и долазак Немаца избацује га на површину, постаје градоначелник. Он је оличење гмизавца који хоће богатство, трговину у Москви и за кога убијање народа не значи ништа, јер хоће да оствари свој лични циљ, благостање. Још гори, још одвратнији је Кокоришкин, право оличење шљама, подлости и покварености. Од бивших Руса видимо Мосаљског као немачког официра и у њему упознајемо све оне добро познате црте наших окупатора. Личност Шпуреа, шефа Гестапоа, исто нам је тако добро позната, само што је у драми добила један општи, синтетични израз злочинца, који оличава Гестапо.

„Најезда" по својој проблематици, по читавом низу догађаја и многим карактерима претставља тежак задатак и за глумце и за режију, али комад је у главном добро постављен. Нарочито су успеле личности које су играли мушкарци. Скоро сви су били убедљиви, истинити, уживели су се у средину, у карактере, у сукобе, и успели да прикажу слику времена које је тако блиско и тако страшно. Никола Поповић је дао од почетка до краја уједначену улогу као Таланов, играјући убедљиво тога дивног човека. Из сваког његовог покрета, из сваке речи било према жени, сину, Фајуњину или Немцима видео се човек који зна шта хоће, који воли људе и који је племенит. Златковић је после дугог времена дао снажно обрађену личност приказујући Шпуреа, као сотону, истина мало карикирано. Обрадио је затим најситније покрете, ход, звиждукање, све је дочаравало сотону за кога људски живот не значи ништа. Љубиша Јовановић, као Колесников, имао је топао гест и глас, зрачио је племенитошћу и храброшћу. Милан Вујновић, као Фајуњин, био је убедљив. Раша Плаовић приказао је личну драму Фењину и драму руског човека који долази кроз општу несрећу до сазнања и до племенитог циља. Плаовић је фино подвукао црте индивидуалисте у Фењи који у свему види појединца, па је горак, ироничан, заједљив и зато га вређају ситнице. Плаовић је био једна од најубедљивијих личности.

Женске улоге су слабије остварене, иако сама драма даје много могућности да се покаже шта је све жена радила, како се борила и колико је трпела. Дара Милошевић није била довољно топла као мајка, некако јој улога није лежала, а Ивка Кропш-Рутић била је сувише крута, није имала довољно снаге да понесе тежину Олгиног задатка. Сви они многобројни трзаји сестре, верснице, кћери и борца за слободу нису се огледали ни у њеном гласу, ни у њеним покретима. Најбоља је била Мара Таборска као Демидјевна, ма да њена улога није уједначена.

Редитељ В. Афрић са глумцима уложио је велики напор и успео да нам прикаже готово у целини занимљиво постављену драму. Али „Најезда" поставља многе проблеме и тражи много, јер овде није главна једна личност него има читав један низ главних улога, тако да су готово сви глумци, без обзира на њихову снагу, имали да решавају тешке задатке.

Миливоје Ристић

Приредба културне групе Друге пролетерске дивизије

Војници-уметници

Културна група Друге пролетерске дивизије одржала је у недељу, 17 децембра, у корист рањених бораца, своју прву приредбу у Београду, у позоришту на Врачару.

Отпевано је неколико наших и руских песама и у хору рецитовано две ствари. То је програм, који је завршен Чеховљевом једночинком „Јубилеј".

За нас Београђане ова приредба је новина. Не по свом садржају, јер откако је светосавских прослава и добротворних концерата, сваки Београђанин ишао је бар два, три пут годишње на какву омладинску приредбу.

Цела приредба уопште носи печат младости, свежине и озбиљног рада. Ту нема професионалних глумаца и певача, али зато ипак, изузев у позоришном комаду, нема ничег дилетантског. Друг који је декламовао „Логорске ватре" од Јована Поповића, одличан је рецитатор. Али позоришна уметност спада у једну од најтежих уметности; спада у ред оних уметности где је потребно врло много заната па да се дође до правог уметничког изражаја. Потпуно је разумљиво да једна млада позоришна трупа, која је основана у рату и која је могла да вежба само у тренуцима кад је била слободна од борбе, не може имати потребну рутину коју даје само дуги и истрајни рад. Али и ту је показала добар укус самим избором комада. Чеховљев „Јубилеј" је такав да, макар и не сасвим добро изведен, мора да понесе публику и натера је на смех до суза.

Највећу похвалу заслужује избор програма и поставка ствари: уметност за народ, али не нешто другоразредно, — него оно што је у народу никло, оно што му је блиско, а дато тако, обрадом подигнуто на тај ниво, да и уметнички критичар сме томе да приђе и погледа кроз критичарску лупу.

Ова приредба је доказ више о високом културном нивоу који постоји у нашој народно-ослободилачкој војсци, и који се са много разумевања у њој спроводи и негује.

Ударна недеља српских уметника

У недељу 24 децембра отвара се изложба у корист рањених бораца

Зимско сунце обасјало је Уметнички павиљон на Малом Калемегдану, око кога влада необична ужурбаност после мртвила које је било досада: улази се и излази износе се и уносе ствари. Кад уђете, понесе вас промаја са свих страна: на прозорима нема ниједног стакла. Баците поглед на таваницу: и с ње је отпао на више места леп. Ни Уметнички павиљон није био поштеђен од ратног пустошења.

Око столова поређаних насред павиљона, уметници, заменивши свој занат стаклорезачким, помажу да се мећу стакла. Заједно с претседником Удружења ликовних уметника Сретеном Стојановићем сви они вредно раде да своју кућу што боље уреде за изложбу која се отвара у недељу 24 децембра у 11 часова.

Око 80 уметника изложиће око 150 радова, који ће се продавати у корист рањених бораца Црвене армије и Народно-ослободилачке војске. Иако су многи уметници у тешким приликама, они су ипак похитали да својим радовима притекну у помоћ рањеницима.

Цео приход од продатих дела употребиће се за спремање пакета за наше рањенике. Тако ће сваки купац, богатећи свој дом уметничким радом, у исти мах учинити и добро и родољубиво дело.

ЖИВОТ И РАД У СОВЈЕТСКОМ САВЕЗУ

НАУКА И ТЕХНИКА У СЛУЖБИ ПОЉОПРИВРЕДЕ

Ударањем темеља за решење аграрног питања у начелу, од самог почетка побједе и развитка Совјетског Савеза, путеви за развитак пољопривреде се оцртавају све јасније. Примена науке и технике је била немогућа на малом индивидуалном и изолованом сељачком поседу. Још слаби развитак индустрије пољопривредне технике и машинизма објективно је условљавао толерирање аграрне реформе, поделе великопосједничких земаља и развитак индивидуалног поседа у скоро целој првој деценији после револуције. Али још тада, и у том првом периоду ратне социјалистичке привреде на селу, чине се напори да се сачувају велики комплекси земљишта државе, цркве, круне и других правних лица нераскомаданих у мале поседе. У овоме је лежала клица мало касније стварања совхоза.

Можда нигде нису тако систематски уведена научна изучавања у основе развитка пољопривреде као што је то у Совјетском Савезу. Полазећи од природних фактора пољопривредне производње — земљишта и климе, па преко изучавања и усавршавања биљних и сточних раса, до примене машинизма у производњи, свуда је спроведена строга научна експериментална метода рада. Изучавање земљишта — педологија — је тако рећи руска наука данас, и у њој су научници Совјетског Савеза учитељи света. И не само у теоријском погледу. Испитивања земљишта на лицу места, његово бонитирање и израда педолошких мапа, даље су отишли но ма где изван Савеза. А то је огроман посао кад се узме у обзир територијално пространство и релативно кратко време у коме се ова научна и практична делатност развијала. Нема ни научне катедре ни практичног завода за изучавање земљишта, где се може уопште иоле озбиљније радити без руске савремене стручне литературе. У Сједињеним Државама, које су много учиниле за напредак своје пољопривреде, на чувеном Колумбија универзитету у Њујорку, приликом једне посете Заводу за педологију, нашао сам на радном столу и у библиотеци професора, још пре неколико година, све саму руску литературу.

Нимало нису заостала за педолошким проучавањима климатолошка испитивања и утврђивања климатских зона и климатолошких карата. Уосталом то је и природно, јер развој ових испитивања, педолошких и климатолошких, иде паралелно, нарочито кад се пред собом имају практични задатци.

Без претеривања смемо рећи, да су научници Совјетског Савеза у генетици — изучавању и усавршавању раса стоке и нарочито биља — данас учитељи света. Они данас воде свет у овој области и својим савременим истраживањима стварају потпуно нове скоро неслућене пре њих видике и науке и праксе. Руси су још пре Револуције имали једног Тимирјазева, најбољег научног тумача дарвинизма у прошлом столећу и његовог одомаћавања у тадањим напредним круговима. Али они су и у пракси дали једног Мичурина, највећег практичног стваоца нових раса биљака чије дело далеко премаша америчанца Бурбанка.

Још за време Револуције, скоро бих рекао још у пуном јеку грађанског рата, Совјетски Савез обраћа највећу пажњу научној припреми за остварење сурашњих великих задатака у пољопривреди. Организује се огроман кадар стручних људи у читавој мрежи огледних станица, завода и института, којима се ставља у задатак научно проучавање целокупног биљног и сточног расног материјала. Не задржавају се само у границама Савеза, него се иде и у све континенте света ради прикупљања и проучавања биљака. Љењинградски институт за биљну производњу, уз сарадњу и помоћ Комесаријата за пољопривреду у Москви и сарадњу читавог низа других радних института, па и саме Академије наука и Пољопривредне академије, организује овај рад у највећим размерама што је свет икад видео. Већ 1925 године и даље мисије совјетских научњака су у целом свету, од северног до јужног пола, у Африци, Северној и Јужној Америци, Европи и Азији, у потери за истраживањем новог материјала. Тим радом и својим научним делима из те области појављује се читав низ научних радника светског гласа, с Вавиловом, Лисенком, Презеноли на челу. До које мере су били развијени напори у овом правцу показује само један случај: у то време 1925 г. је у бившој Југославији било забрањено скоро и поменути име Совјетског Савеза. Та научна организација Савеза међутим, била је успела да један њен претставник још тада прокрстари нашу територију и прикупи интересантан материјал. То је био др. Лихонос, научни сарадник Љењинградског института, који је у Београду боравио извесно време и чији сам био сарадник на његовом стручном задатку.

Нова научна открића професора Лисенка о стадијном развитку, Цицина о вишегодишњим житарицама и низ других, дали су не само практичне резултате, но су обогатили науку важним открићима и допринели много науци о еволуцији. Чини нам се да су то открића епохалног значаја и можда обележавају ново гледање на ствари у науци о наслеђу и у науци о друштвеном развоју.

Док се наука и њена примена развијала у мирним лабораторијама и огледним станицама и пољима научника, и конструктори пољопривредне машинске технике радили су пуном снагом. Руководство Совјетског Савеза и партије знали су да нема правог развоја у новој пољопривреди без научних и техничких основа. Зато су изграђивали и тумачили паралелно своје гледиште на решење свих проблема са највећом потпором научном и техничком раду. Није се приступало заједничком начину рада у пољопривреди док се нису искована средства за успешан такав рад, док се тим средствима није несумњиво обезбедило преимућство рада у колхозу и совхозу пред индивидуалним радом на средњем и малом поседу. Трактор и камбајна решили су овај проблем у великој мери. Оснивање стотине и хиљаде тракторско-машинских станица нарочито у житарским крајевима отвориле су нове могућности производње у пољопривреди и после политике НЕП-а, у пољопривреди приступа се историском стварању петогодишњег плана и на овом сектору, и од тога момента се удара темељ нове савремене социјалистичке пољопривреде у Совјетском Савезу, — то је почетак интензивног и смишљеног стварања колхоза и совхоза.

Др Драг. Ћосић

НАШЕ ВАЗДУХОПЛОВСТВО

Подвизи прве ескадриле

Народно-ослободилачке војске

Од пре неколико месеци и наша млада народно-ослободилачка војска добила је крила. Први пут ове године полетела је 16 августа наша Спитфајер ескадрила изнад непријатељског фронта и градова који су држали Немци, као важне саобраћајне центре и центре за снабдевање. Ову ескадрилу Спитфајера и Харикена, који су наоружани топовима, митраљезима и ракетним бомбама, сачињавају пилоти из свих наших крајева: Словенци, Хрвати, Личани, Далматинци, Херцеговци, Црногорци, Босанци и Срби. И сами авиони крштени су именом Србин, Босанац, Словенац итд. Један од њих носи име „Осветник пете офанзиве". На њему лети капетан Аркадије Попов, који је сам себи жив ишао на спровод у Загребу. Попов је побегао и дошао у партизанске редове.

Пилоти наше ескадриле, коју су савезници због резултата постигнутих у обрачунавању са Немцима назвали „крвава ескадрила", вршили су до сада задатке у Качаничкој Клисури, Црној Гори, Олову, у Сарајеву, Коњицу, Дубровнику, над острвима Далмације, а затим у Лици све до Загреба. Лете у ваздух немачки камиони, возови, бродови, куће, све што Спитфајер ескадрила нападне. Ови наши авиони украшени су југословенском тробојном заставом са великом петокраком звездом.

Изнад фронта

Пилоти причају да другови из јединица народно-ослободилачке војске бацају капе у вис, раздрагано скачу и пружају руке у правцу непријатељских положаја, кад угледају нашу ескадрилу. Чини им се као да ће им помоћи да пронађу непријатеља. А кад авиони изврше напад, они са нестрпљењем очекују да пођу на јуриш, јер су јуришали три године без авиона, а сада ето није више сан наше, југословенско ваздухопловство.

Задаци које добију наши ваздухопловци сложени су и скопчани са великим опасностима. Противавионска артилерија отвара на њих жестоку ватру. Врло често враћају се оштећени, избушених крила. И жртава смо имали. Погинули су одлични пилоти, одлични другови. Три дана на вежби, а три у борби на задацима. Такакв је био почетак.

Један од другова, који је учествовао у извршењу задатка, прича о нестанку пилота — заставника Милана Делића из Лике:

„Напали смо Лапац. Били смо нас четворица, два Енглеза и нас двојица. Циљ је био немачки штаб. Први нападају Енглези. Бомбе су промашиле. Сада је ред на Делића, кршног Личанина, који је одавде негде из околине Лапца. Устремио је Спитфајера и, као метеор, полетео је на циљ: бомбе су откачене и кућа је одлетела у ваздух, као да је била од картона. Али, и он сам био је погођен од артилерије. Запалили су га зликовци. Наши су се вратили без Делића. Мислило се да је изгубљен. Шест дана се није знало за њега, а једнога дана стигла је радосна вест: Делић је жив, Делић је дошао већ код нас. Наши су га спасли".

Пре извесног времена изгубили смо пилота-ловца Фрању Клуса, у задатку над Омишом и трећег пилота-ловца Ацу Вуковића из Херцеговине. И он је извршио задатак, али је и сам погинуо.

Наши пилоти бомбардовали су хотел Империјал у Дубровнику. Сви су они сасули бомбе на циљ. Серију погодака направио је Ђуро Иванишевић, капетан.

Онога дана када су се искрцали Немци на острво Хвар, пилот капетан Аркадије Попов, на свом авиону „Осветник пете офанзиве" седам пута је летео, седам пута је нападао Немце, седам пута је празнио топове и митраљезе и долазио по нову муницију. Седми пут је потонуо брод, који је добио пун погодак. Аркадијевом авиону била су избушена крила на шест места, али се је спустио на аеродром у Вису, здрав и весео.

Тако испуњавају задатке хероји нашег младог ваздухопловства.

Капетан, **Дука М. Божовић,**
пилот-ловац

С МАШИНКОМ И ПИСАЉКОМ

Цртеж једног партизана

Фељтонски
РАЗГОВОРИ

СВЕ у СВОЈЕ ВРЕМЕ

Час тренинга на игралишту једног ногометног клуба. Прослављени асови у лаким дресовима трче у кругу док им хладна кошава звижди око разголићених тела. Пожртвовано се спремају за нове подвиге.

Међу посматрачима унаоколо застао и постарији сељак са торбом.

— Је ли ово... по казни? — пита он оближње.

— Које, рођаче?

— Па ово, што морају, грешници, да трче голишави по ваком кијамету.

— Ма није то, човече, по казни! — нервира се један грађанин због толике непросвећености нашег сељака.

— А да не буде то по неком наређењу? — интересује се даље сељак.

— Јок, брате, какво наређење! Трче људи од своје воље, разумеш?

— Па ја — одобрава сељак — имају какву нужду може бити.

— Ама тренирају, брате! Спремају се за утакмицу.

— Ако, ако, не мари. Ја само, нако, питам. Ко велим хладно је, па да не озебу случајно.

— Не брини! Вежбају они, пријатељу овако без одела и по најљућем мразу.

— Их, побогу — диви се сељак толикој храбрости. — Па то пропас начисто! А, славе ти, зарад чега се они толико вежбају?

— Па то ти је спорт, човече! Треба бити стално у кондицији, односно треба ојачати тело за сваки случај, спремити се за разне штрапаце, рецимо за рат...

— Ја, ја. А за који рат се ови спремају?

— Па... ови се спремају за утакмицу у недељу а за рат... то ћемо да видимо — после.

— Разумем ја, био сам по ратовима седам година. Ал рачунам што ваки кршни младићи да трче нако без потребе, већ три године смо у рату и могли су сити да се натрче у нападима и јуришима.

— Знам, пријатељу, али спорт није само у трчању! Има он и друге гране, например бокс. Тоти је, знаш, кад се двојица вежбају у борењу са рукавицама из близа.

— Ја велим доста је било вежбања а ако је до такве борбе ено ти у рату борба прса у прса, колико ти душа иште и тонако клот, без рукавица.

— Па добро, али у рату немаш прилике да вежбаш бацање диска или кугле.

— А што да бацаш некакве кугле у луфт, кад у рату можеш да бацаш ручне бомбе у непријатеља?

— Лепо, а шта ћемо за штафету?

— Какву штривлету?

— Штафету, штафету! То је опет спорт, где један претрчи известан простор и преда неки предмет другоме, који наставља пренос даље.

— Има, море, и за такве спортисте пос'о у рату, иха! Кад их одреде за ордонансе и курире — могу се натрчати вала све до Берлина.

— Ма с тобом се, чочвече, не да разговарати. Окупио си рат, па рат! Треба знати да се и ови људи боре. Боре се за првенство, боре се на зеленом пољу.

— Ја ценим, више би ваљало да се они боре на бојном пољу.

— Биће и то, полако, док се људи спреме.

— Оно... док се они спреме са Швабом ће бити готово. Мањ ако се ови голаћи не спремају на Јапан... Ајд у здрављу, оде ја да обиђем сина на фронту у Срему.

Брандим

СЛОБОДНИ СВЕТ

ЖЕЉА И СТВАРНОСТ

Маскирани

Хитлер и Геринг, предвиђајући блиску пропаст, одлучили се да се сакрију. Хитлер је себи прилепио солидну седу браду, а Геринг прибавио раскошну риђу перику. Потпуно измењени, фашистички поглавари отишли су у пивницу, да попију по чашу пива. Девојка која је госте служила учтиво се обрати Хитлеру, питајући чиме би га могла услужити.

— Чашу пива! — одговорио је Фирер.

— Чашу пива господину Хитлеру! — узвикнула је девојка.

— А ви шта желите? — упитала је Геринга.

— Чашу пива! — одговорио је овај.

— Две чаше пива за господу Хитлера и Геринга! — узвикнула је девојка.

— Како сте нас познали? — упитали су зачуђено Хитлер и Геринг.

— О! Ја сам вас одмах познала, и тако сам задовољна! Тако задовољна!

— Зашто сте ви тако задовољни?

— Зато што ви мене нисте познали. Па ја сам — Гебелс.

Ко се плаши?

Ко се сада плаши?
Ко се сада боји?
Петоколонаши
због грехова своји'.

Прича увек иста:
савест није чиста.

Г. Т.

Дописи из иностранства

„Осана во Шваба!"

Германија, барака 366

Мир свјем! Господи помилуј!

Аз јесм жив и здрав. Но сагрешенија моја велика јакоже испаштанија моја кагда слушају како Серби моји љубит војску своју и сојузнике своје. Аз у вјединаго Хитлера вјерују, сведржитеља Рајха Трећаго, он бо Господ Бог мој и не будет мене бози развн јего. А ви у отечеству оставши и у Германију не побегавши с Недићем и самоју, вјесте што всјака душа властем германским да повинујетсја. Њест бо "власт ашче ње од Швабе. Очајаније моје грозноје кагда помишљају како љубимим Србима мојим без Швабе живјети можно. Заповјед старују дају вам: љубите Швабе, враги вашја, благословите Недића и мене, кленушчија ви, и молитсја да се у Београд вратимо јакоже Швабе такоже и ми, и на Теразијама повјешајемо всје вас.

Слава тебје, Адолфе, слава тебје. Раб германски.

Димитрије Љотић

Швајцарска фабрика „часовника"

и њен муштерија

— Како је испао наш последњи модел часовника?

(„Правда", Москва)

ИСТОРИЈА И ГЕОГРАФИЈА

(„Фронтовскаја илустрација", Москва)

Наши најмлађи

— Будите, друже, кратки. Имамо пионирску седницу!...

Наредба је наредба

У Београду је основана „Ракијска пијаца" на којој се испод десет литара пића не сме точити.

— Ја нећу моћи да попијем десет литара, па да ме убију!...

Независна Хрватска

— Због чега се Хрватска држава зове „независна"?

— Јер не зависи од Хрвата!

Шале које су се шапутале ПОД ОКУПАЦИЈОМ

ПРЕД СТАЉИНГРАДОМ

Немачка штампа писала је, када су били пред Стаљинградом, да је немачка војска у претсобљу Стаљинграда. Наш свет је коментарисао:

— У претсобље су ушли, у трпезарији неће ништа наћи, али ако уђу у спаваћу собу, заспаће да се више никада не пробуде.

НЕМАЧКА ЧОВЕЧНОСТ

Враћајући се из јеврејског концентрационог логора, где је вршио стрељање, један „гестаповац" примети младића који му је био сумњив да је јеврејског порекла. Он га ухвати и поче да испитује, а младић збуњен и уплашен призна да је Јевреjин и да је тог јутра побегао из логора. Гестаповац, рачунајући да је данас побио већ доста Јевреја, предложи младићу следеће:

— Ја имам једно око здраво, а друго стаклено. Ако погодиш које је стаклено, поклонићу ти живот.

Младић се загледа оштро у очи и рече:

— Лево!

— Тако је! — призна гестаповац. А сада ми реци како си то погодио...

— Приметио сам у њему нечег човечанског, — одговори хладно младић.

ПОСЛЕДЊА ОДБРАНА

Стари немачки генерал држи смотру одреда „фолксштурма". Пролази поред постројених војника и одједном се заустављa пред једним војником и пажљиво загледа у његово лице.

— Где сам то ја вас видео? — каже он замишљено. — Ах, да, сећам се! То је било у првом светском рату.

— Не, — одговара регрут, — нисте ме могли видети. Онда сам ја био исувише стар да бих учествовао у рату.

Под совјетском артилериском музиком

„Музичка пратња" од Стаљинграда до Будимпеште

(„Известија", Москва)

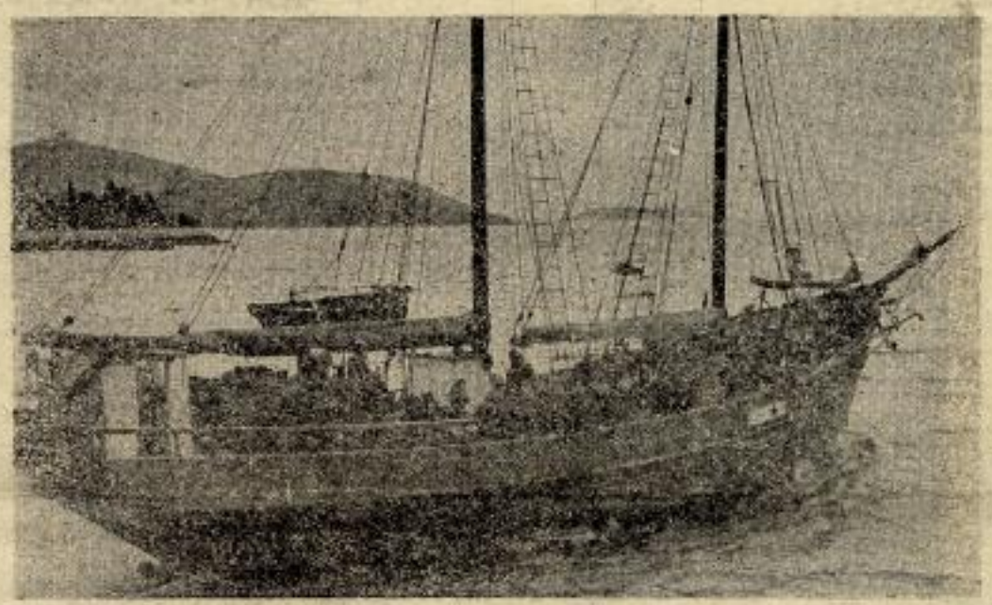
Славе и чести наше борбе за слободу

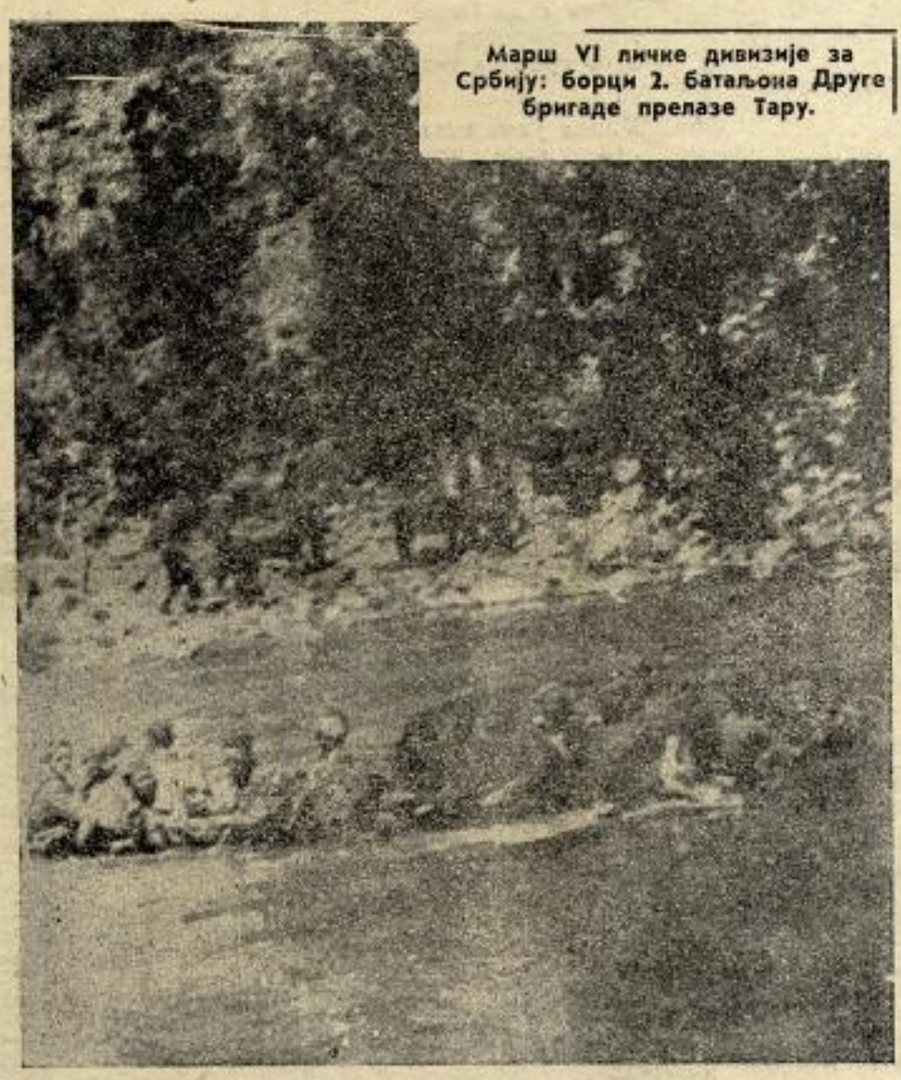
Партизан Далматинац који је показао дивне подвиге у борби са непријатељем на мору.

Негде у Босни...

Народ приморских крајева напустио је попаљена огњишта. Својој браћи Београд треба да притекне у помоћ.

Марш VI личке дивизије за Србију: борци 2. батаљона Друге бригаде прелазе Тару.

20 октобар: раздрагани Београђани поздрављају прве групе Народно-ослободилачке војске.

Крајеви у којима су вођене битке три године потпуно су опустошени: Купрес у пламену после борбе.